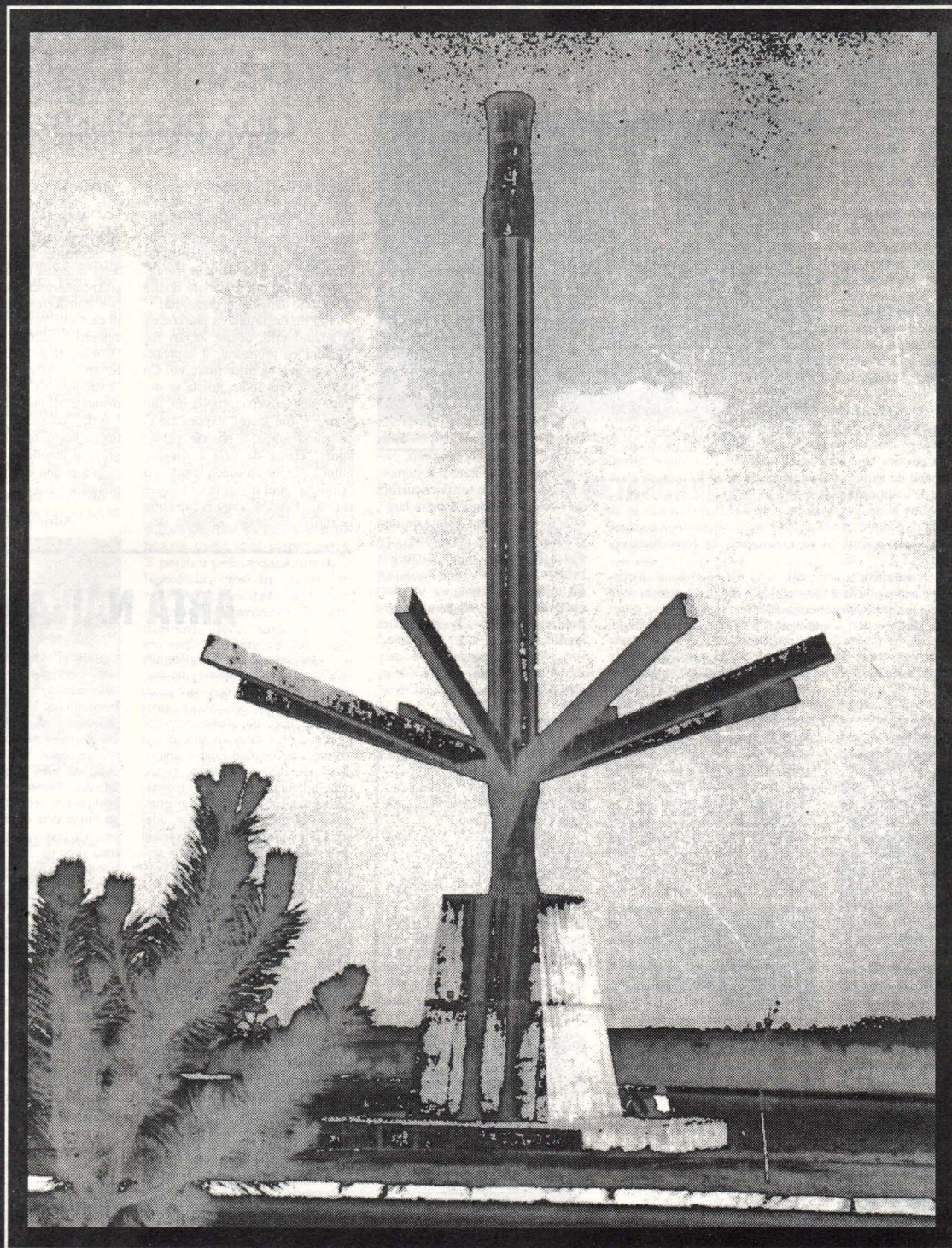

Vitrălia

PERIODIC AL CENTRULUI INTERNAȚIONAL DE CULTURĂ ȘI ARTE "GEORGE APOSTU" - BACĂU • ANUL IV (NR. 8) 1995 • 300 LEI

"FRUCTUL SOARELUI" - GEORGE APOSTU

"Există un fel de complicitate, un dialog și o legătură strânsă între artist și materie."

George APOSTU

Correspondență din Elveția

O româncă sărbătorită la Vevey

Româncă de origine și elvețiancă prin adopțiune, marea pianistă Clara Haskil ar fi împlinit anul acesta 100 de ani. Neuitata interpretă a lui Mozart și a romanticilor germani a văzut lumina zilei la 7 ianuarie 1895 în București. În 1942 se instalează la Vevey, un mic oraș aflat pe malurile lacului Lemane unde a locuit până la moartea sa survenită în 1960.

Marea pianistă va fi deci în centrul a numeroase manifestări comemorative ce se vor derula în această vară pe Riviera elvețiană. De la 20 august și până la 1 septembrie, dată la care va fi decernat premiul Clara Haskil '95, micul oraș ascuns între vîi și lac, cunoscut de asemeni ca sediu al concertului internațional Nestlé, va găzdui a XVI-a ediție a Concursului internațional de pian organizat o dată la doi ani de către Asociația Clara Haskil, creată în 1963 în amintirea artistei.

Concertele vor fi organizate în coproducție cu Festivalul Internațional de Muzică din Montreux, unul dintre cele mai importante din Elveția. Multașteptatul program va fi completat de o expoziție și de o casetă-omagiu de 12 discuri cuprinzând înregistrări în recital.

În plan muzical Clara Haskil a fost recunoscută de către critici ca specialistă în Mozart, compozitor pe care și l-a înscris în repertoriu încă din anii 1920. Nu i-a ocolit însă în prestigioasa sa carieră nici pe Beethoven, Schubert, Schuman sau Chopin.

Clara Haskil a fost considerată drept un copil minune. După studii muzicale la București apoi la Viena, obține la Paris la numai 15 ani un prim premiu de vioară și apoi de pian. Cariera sa artistică va începe însă propriu-zis de prin anii 1920, prin recitaluri susținute în Elveția, Belgia și S.U.A. Calitatea interpretării și acuratețea stilului se bucură de stima virtuozilor timpului Dinu Lipatti, cu care leagă o strânsă prietenie sau cu Ignazio Paderewski, cunoscutul pianist și om de stat polonez care și-a petrecut deosemeni o parte importantă din viața la Morges înainte de a muri în S.U.A. în 1940.

Până în 1933, Clara Haskil și-a desfășurat activitatea concertistică în special în Elveția. Primele discuri îi apar în 1934. Din 1950 ea se lansează pe plan internațional grație duo-ului format cu violonistul Arthur Grumiaux. Fatalitatea a vrut însă ca perioada strălucitoare a vieții sale muzicale să se întrerupă brusc, 10 ani mai târziu când pierе într-un accident de mașină la Bruxelles.

Primele legături între Clara Haskil și orașul Vevey datează din 1925, an în care, invitată de către Asociația "Arts et Lettres", ea îi va acompania pe violonistul Jacques Thibaud și pe pianistul Alfred Cortot. În următorii doi ani va concerta cu sora sa Jeanne, violonistă, apoi cu violoncelistul Pablo Casals. Începând de atunci concertele susținute în localitatea elvețiană capătă valoare de tradiție.

Rezidentă la Paris și apoi la Marsilia, Clara Haskil a trebuit să se refugieze din fața nemților în plin război în 1942 și a găsit mai mult decât un azil la Vevey unde a fost ajutată să supraviețuiască de către filantropi înțeleghători.

În 1949, ca recunoaștere a activității sale, a personalității inconfundabile și a serviciilor pe care le-a făcut orașului adoptiv, primește titlul de cetățean, în același timp cu naționalitatea elvețiană.

O stradă din orașul Vevey îi poartă numele.

Martine ROCHAT

Morges, iunie 1995
traducere de Val MĂNESCU

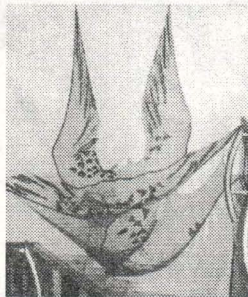
La Centrul Internațional de Cultură și Arte "George Apostu", pictorița Cristina Prisacaru Ciobanu "a pus în scenă" un inedit spectacol de forme și culori subsumat unei duble viziuni: celei a lumii ca teatru și deopotrivă, a teatrului ca lume. Artistă, cunoscută publicului băcăuan din numeroasele ei participări la expozițiile de grup și personale este, totodată, o statornică și prețuită colaboratoare a Teatrului Bacovia pentru producțiile cărui a imaginat afișe, decoruri și costume. Creația ei stă evident, sub semnul lui Proteu dacă ne amintim, și nu putem să nu o facem, expozițiile ei de design vestimentar și alte tentații de explorare totală a teritoriului artelor vizuale care este luat în stăpânire cu o siguranță și o fermitate de invidiat. Pentru că prima impresie la contactul cu pictura Cristinei Ciobanu Prisacaru este cea de forță, de definire energică prin culoare a

participării afective și intelectuale a pictoriței la spectacolul lumii. Fără literaturizare, într-o mare libertate a ritmurilor și în expresii concentrate, în stilizări lapidare, ea descoperă, în lucrările de dată recentă, noi înțelesuri vibrante desprinse din călătoria spre adevărul interior al lucrurilor. Temperament puternic, artista are imaginație fe-

VIZIUNI TEATRALE

cundă și vivacitate spirituală, imaginile create de ea având o consistență și o putere de sugestie rare. Ele par a fi o descărcare afectivă făcută sub imperiul clipei de grație când inspirația o face să lucreze repede, frisonat, transmîtînd astfel trăiri incandescente, irepetabile.

Carmen Mihalache POPA

trei

ipostaze

ale tapiseriei

La Centrul Internațional de Cultură și Arte "George Apostu" din Bacău - foarte activ în promovarea plasticii românești contemporane - s-a deschis o expoziție de tapiserie. Protagonistele manifestări sunt Lidia Stareș-Ovejan, Anca Șesan și Georgia Lavric, trei înveterate maestre ale acestei tehnici.

Lidia Stareș-Ovejan propune o introducere a tapiseriei în mediul natural, prin zădăruș și lucrările de ramurile arborilor și creând astfel un dialog cu nuanțele primăverii. Cele trei piese care compun acest expонат sunt, în același timp, pictate, brodate, traforate și festonate. Ele au fost așezate sub poeticul titlu de "Vele cu gânduri dinspre larg", aflându-se constant agitate de vînt și atîșne de frunziș. Împletituri ca o pânză de păianjen evocă ustensiile pescărești ("Prostovol"); pe foi fine de mătase intervine cu un duct gracil de peniță și tuș, spre a sugera trecerea timpului și stabilitatea credinței.

Și Anca Șesan are o deosebită propensiune pentru culorile și pentru folosirea acesteia, ca un

pictor, în lucrările sale. Ea expune niște tapiserii spațiale, cu volume puternice, depășind nivelul plat al împletiturilor tradiționale. De altfel, multe dintre ele sunt rodul colajelor și al abundențelor supra-puneri de variate materiale textile cu diverse densități și contexte.

Prin desfășurarea pluriaxială în spațiul sălii, aceste lucrări fac legătura cu privitorul, îl captează și-l cuprind, ca niște ființe vii. Cu înclinație spre ludic, artista se nutrește din universul copilăriei, din basme și din jocuri, exponatele ei devenind aproape obiecte pentru atîș: "Haina de gală a căpăunului", "Zmeu cu coada lungă" ori "Cometa" sunt investite cu valoare tactilă. "Toamna" intră în categoria lucrărilor picturale, autoarea dez-

voltând tot diapazonul gamelor vizuale de mare acuitate vizuală.

De câțiva ani, Georgia Lavric s-a dedicat lucrărilor religioase în încercarea de a revitaliza tapiseria liturgică de veche tradiție în arta românească. Lucrările ei parietale transformă segmentul de sală în care sunt panotate într-un spațiu eclesial "Patimile Mântuitorului", "Coborârea de pe Cruce", "Vir Dolorum", "Maica cu Pruncul" sau "Evangheliști", prin broderiile manuale ori mecanice ale Georgiei Lavric, compuse din fragmente textile vechi, revopsite în tonalități grave și înobilate de firul de aur, capătă patina etermității sub mâna maastră a artistei.

Adrian-Silvan IONESCU

ARTĂ NAIVĂ

Departate de lumea dezlăntuită, artiștii naivi își construiesc un univers propriu plin de candoare și, de cele mai multe ori, de un umor sănătos, lipsit de angosaele vieții moderne. Naivitatea lor nu este una trucață, ea izvorănd dintr-o anumite concepție despre existență, percepută în latura ei frumoasă, colorată, productivă sub raportul imaginației. Simțul lor de observație este, adevărat, unul prodigios, artiștii văzând dincolo de vizibil, înfățișînd noi realități bogate în sugesții, încântătoare prin prospețimea senzației. De aceea, pictura lor are un aer de sărbătoare, pomii sunt, mai tot timpul, înfloriți sau încărcăți cu roade, animalele au cele mai năstrușnice culori, sunt roșii-violete sau albastre, oamenii sunt veseli, prinși în tot felul de treburii mărunte, senini și neîncercați de nici o neliniște abisală. Cam acestea sunt sentimentele, reconfortante, agreabile, transmise de o expoziție de artă naivă în care poposești cu vie plăcere și pleci încărcat de o senzație tonică de bună dispoziție.

"Salonul de primăvară al artei naive" de la Centrul Internațional de

Cultură și Arte "George Apostu" este convingător în acest sens. Selectate cu atenție de organizatori - Inspectoratul pentru Cultură, Centrul Județean al Creației Populare Bacău și Centrul "G. Apostu", lucrările se impun prin acuratețea execuției și prin autenticitatea trăirii artistice. Remarcabile în acest sens sunt pinzele semnate de Ioan Mărice, un nume deja celebru, Catinca Popescu (o coloristă foarte bună, înzestrată și cu un deosebit simț al echilibrului compozițional), Constantina Voicu, admirabilul Bică Wainberg, Calistrat Robu, Paul Robu, Valeria Tofan, Mihai Dnea (la care, știința exploatarea detaliilor și prezența fabulosului folcloric este un semn distinctiv), Salomeia Andronic.

Din expoziție nu lipsește nici sculptura de mici dimensiuni, reprezentată prin lucrările semnate de Nicolae Man, Nicolae Șerban și George Bărbuș, astfel încât se poate spune că această ediție a Salonului de primăvară este una bogată, semnificativă pentru potențialul creator al artiștilor naivi din zonă.

C. M. P.

Vitrabilia
PERIODICAL CENTRULUI INTERNAȚIONAL DE CULTURĂ ȘI ARTE
"GEORGE APOSTU" - BACĂU

MINISTERUL CULTURII • CENTRUL PENTRU ADMINISTRAREA ȘI PROTECȚIA PATRIMONIULUI CULTURII

BACĂU
Str. Crângului 18, cod 5500
Tel. 034-14.55.15
Fax 034-17.10.83

Colegiul redacțional
Carmen MIHALACHE POPA, Val MĂNESCU, Constantin DONEA, Vasile PRUTEANU, Mariana BOGHIU (foto), Victor Eugen MIHAI - VEM (secretar de redacție)
Director: Gheorghe POPA

TIPARUL:
CLIO BACĂU
STR. TOLSTOI, NR. 69
TEL. 034-144972, FAX 136980

MARELE PREMIU "GEORGE APOSTU"

Sub zodia unicității

Premiul "George Apostu" pentru anul 1994 a fost acordat, de un juriu național, compozitorului Ștefan Niculescu (laureat al Premiului Herder și al altor importante distincții), personalitate de primă mărime în lumea muzicii contemporane, creatorul unui nou limbaj sonor. În seara galei, despre laureatul a vorbit Liviu Dănceanu (conducătorul Atelierului "Arhaeus", care a încântat publicul cu un minunat program, primele lucrări interpretate fiind ale lui Ștefan Niculescu), Andrei Pleșu și Radu Beligan, președintele jurului.
C. M. P.

Puține sunt evenimentele ce mărturisesc păcatele și virtuțile muzicii contemporane românești. Și mai puține sunt cele care răzbat prin medii anoste ori ostile pînă la public. Nu publicul este anost și ostil, ci intervalul dintre el și creația muzicală contemporană întreținut de învățămîntul muzical, de televiziune sau presa scrisă. Un interval astupat de ceea ce se cheamă protagonist sau vedetă. De

obicei, protagonistul e un personaj versat, superficial și conjunctural. Alteori însă, el este pur, profund și peren. precum Ștefan Niculescu, cel cărui a s-a decernat, de curînd, Marele Premiu "George Apostu" pe anul 1994. Intervalul cu pricina s-a umplut firesc, fără rest și fără mirări, pe de o parte grație autenticității și magnitudinii laureatului, pe de altă parte datorită umbrelor protectoare,

colectoare de interese, curiozități și, de ce nu, snobisme ale unei mediatizări ireproșabile. Personal am ținut foarte mult ca acest premiu (rezervat în cea de-a treia lui ediție unui muzician) să fie decernat unui compozitor și nu interpret (fie el dirijor, instrumentist sau cântăreț). Și nu pentru că interpretii noștri nu sunt competitivi. Nici pentru că nu ar merita recunoștința noastră deplină. Ci pentru că

el și nu compozitorul se confundă îndeobște cu protagonistul. Am propus acest scenariu și celorlalți prestigioși membri ai jurului: Radu Beligan - președinte, Andrei Pleșu, Nicolae Cajal, Al. Husar și Geo Popa - secretar, care l-au respectat cu strășnicie. Rezultatul s-a exprimat în primul rînd prin recuperarea statutului de compozitor și apoi prin confirmarea într-un spațiu neutru al muzicii contemporane (am numit orașul Bacău) a lui Ștefan Niculescu - probabil cel mai important muzician român de la Enescu încoace. Am dovedit că se poate; că un compozitor de muzică așa - zis cultă poate avea recunoașterea înalta a intelectualității românești ori a publicului celui mai eterogen și neofit într-ale muzicii contemporane. Se poate, dar deocamdată numai sub semnul sărbătorii, a celebrării și a excepționalului. Căci tot ce s-a întâmplat la Bacău, la Centrul Internațional de Cultură și Arte "George Apostu" s-a instalat de la început în zodia unicității.

Liviu DĂNCEANU

DISCURSUL DE RECEPȚIE

Trebuie să încep prin a spune că e incredibil, dar adevărat: întîlnirea mea cu George Apostu - fiindcă, în fond, suntem la o manifestare patronată de numele acestuia - s-a produs acum vreo doi-trei ani, când, deschizând televizorul, pe primul sau al doilea canal românesc, am avut surpriza să văd un film dedicat lui Apostu. Filmul fusese făcut prin anii optzeci și l-am putut vedea pe sculptorul în atelierul său, cu sculpturile sale, așa cum era realitatea atunci, adică alb-negru. Imaginile s-au succedat vreo douăzeci de minute și - abia aici surpriza a fost totală - am recunoscut în

doouă săptămîni, nu aș fi primit un telefon prin care eram anunțat că instituția din Bacău purtînd numele lui George Apostu intenționează să-mi decerneze Marele ei Premiu pe anul 1995. Ceea ce mă onorează enorm. Este o a doua întîlnire, și aceasta tot involuntară, între marea semnificație a numelui Apostu și numele meu.

Vreau să mulțumesc foarte mult celor care au vorbit înainte, mă onorează în mod deosebit prezența domnului Radu Beligan, și aș mai adăuga că, în afară de bucuria pe care ar produce-o oricărui premiat, Marele Premiu George Apostu are, cel puțin pentru mine, o semnificație mult mai importantă. E pentru prima oară, cred, în România, cînd un juriu format în majoritate din personalități marcante în alte domenii decît muzica - cu excepția, firește, a lui Liviu Dănceanu - decernează un premiu unui compozitor. Așa ceva nu s-a mai întîmplat în toată istoria muzicii culte românești. Și este semnificativ tocmai pentru că în România creația muzicală cultă a fost dintotdeauna, repet: dintotdeauna, marginalizată în cultura noastră. N-a fost niciodată privită în mod egal cu celelalte arte. A existat, a fost tolerată, dar niciodată n-a fost tratată ca și celelalte.

Sunt convins că acest premiu este menit să conducă la o integrare a creației muzicale contemporane în cultura națională. Acest merit revine pe de-a-ntregul Centrului Internațional de Cultură și Arte "George Apostu".

Ștefan Niculescu cu trofeul Marelui Premiu "George Apostu"

"O RETARDARE FANTASTICĂ"

Domnul Ștefan Niculescu, de cînd v-ați apropiat de muzică și ce a însemnat ea pe parcursul vieții dumneavoastră?

Fericita întîmplare s-a produs cam pe la vârsta de 5 ani, cînd am descoperit pianul din casă, la care mama mea cînta cu mare plăcere. Atunci am început să pianotez, primele partituri descifrate fiind sonetele lui Mozart. Mama, de la care am moștenit sensibilitatea artistică, avea înclinații și pentru pictură și pentru alte arte. La muzică, însă, am ajuns să o depășesc foarte repede și să cînt mai bine decît ea. Astfel că, pe la 7-8 ani, familia a hotărît să-mi pună profesor de pian. Mai tîrziu, am făcut Liceul "Mihai Viteazul" și am devenit, în același timp, la numai 13 ani (atunci era posibil acest lucru), student la Conservator, unde am avut profesori străluciți. Acel examen de admitere la Conservator a avut un rol capital în viața mea, ca și întîlnirea cu dna profesoară Muza Gherman Ciomac și cu Mihail Jora, cu care am studiat armonia și contrapunctul. Dacă nu reușeam atunci, mă lăsam, cu siguranță, de muzică. Dar am reușit și am avut astfel o

copilărie infernală, pentru că dimineața eram la liceu și seara la Conservator. Asta pînă cînd, la sfatul tatei de a mă apuca de ceva serios, care să-mi asigure existența, am intrat la Politehnică, devenind inginer constructor. Pasiunea pentru muzică era însă enormă și, nerezistîndu-i, am dat din nou examen la Conservator, unde am făcut pian și compoziție. Pentru muzică, așadar, am renunțat la o meserie căutată și bine plătită la acea epocă.

Ce "întîlniri admirabile" ați avut în timpul tineriei dumneavoastră, ce oameni v-au marcat în formarea personalității?

Au fost, desigur, oameni minunați care mi-au deschis ochii asupra capodoperelor muzicii, provocînd întîlnirea mea cu acestea și apoi descifrarea, analiza lor. O amintesc în primul rînd, pe extraordinara doamnă Muza Ciomac, o profesoară care te învăța să cînti într-un fel hipersensibil și de la care primeai adevărate injecții de muzicalitate. "Marile întîlniri" s-au petrecut apoi la descoperirea operelor de bătrînețe a lui Enescu și la întîlnirea cu creațiile unor Bartok, Webern, Messiaen, Stravinski, compozitori care au mutat muzica pe alte șine, la un moment cu totul și cu totul revoluționar.

Revenind la muzica contemporană pe care o reprezentați cu atîta strălucire, v-aș întreba de ce acest gen nu are, la noi, un public al său?

În primul rînd vreau să precizez un lucru: muzica are nevoie de mult timp pentru ca să fie percepută corect. E o chestiune care ține de disciplina lăuntrică, de educație și de mediul cultural în care te-ai format. Numai astfel se creează acel fond apercceptiv necesar recepției muzicii pe care trebuie să o accepți, să o lași să te farmece. Oamenii care fac parte dintr-un context cultural care pune mare preț pe tradiție acceptă cu greu altceva.

În România, de pildă, muzica contemporană nu se cîntă aproape deloc. Noi suntem sincroni cu celelalte popoare europene în toate domeniile spiritualității, cu o singură, înspăimîntătoare, excepție - muzica contemporană. Aici este un abis, un decalaj enorm care ne desparte de contemporanii noștri din lumea largă. E o retardare fantastică, noi intrînd în secolul XXI fără să cunoaștem muzica secolului XX.

Ca și altădată, floarea intelectualității române, mă gîndesc la Titu Maiorescu, în timpul lui, și la Noica, mai tîrziu, nici actuala tînră generație nu are educație muzicală. Pot să spun deci că elita românească nu este deschisă la marea muzică a secolului nostru.

Susțineți că muzica românească contemporană este marginalizată, dar iată, cazul dumneavoastră este unul fericit. Sunteți recunoscut ca un mare compozitor, lucrările dumneavoastră sînt cîntate, cîntate, și ați primit importante premii acasă și în străinătate, cel mai valoros fiind, desigur, Premiul Herder de anul trecut. Acum sunteți laureat al Marelui Premiu "George Apostu". Puteți să-mi spuneți ce înseamnă pentru dumneavoastră?

Premiul oferit de Centrul Internațional de Cultură și Arte "George Apostu" din Bacău m-a mișcat profund. El mă onorează enorm, avînd o semnificație foarte importantă pentru mine. Este pentru prima oară în România cînd, prin alcătuit din personalități marcante în alte domenii decernează un premiu unui compozitor român. Mi se pare astfel că, prin acest premiu, este recunoscută valoarea muzicii românești contemporane care trebuie integrată, cum s-a făcut aici, la Bacău, în sistemul general al valorilor, în ierarhia lor. Iată de ce acest premiu mi-a adus atîta bucurie.

Carmen MIHALACHE POPA

Trofeul Marelui Premiu "George Apostu" realizat de sculptorul George Zărnescu

culoana sonoră ce le ilustra, piesa mea ISON II, compusă în 1975. Evident, nimeni nu mă întrebase dacă sunt sau nu de acord ca această lucrare să fie folosită drept coloană sonoră a aceluia film, și prima reacție a fost că m-am simțit ofensat. M-am întrebat cum e posibil să nu se țină seama nici acum de dreptul de autor, de proprietatea intelectuală. După un timp m-am imblînzit, ba chiar mi-a făcut plăcere că regiunea a găsit o anume corespondență între arta marelui sculptor și muzica mea.

A trecut timpul și întîmplarea ar fi rămas, cu siguranță, undeva uitată prin cotloanele memoriei căci de filmul acela cărui nu-i văzusem măcar genericul, nu am mai auzit - dacă, acum

Imagine de la decernarea trofeului

ZILELE "I. L. CARAGIALE"

La sfârșitul lunii ianuarie, în cadrul manifestării dedicate patronului teatrului românesc, a avut loc un coloviu cu genericul "Moi este Caragiale contemporanul nostru?", spectacolul "Canu Leonida față cu reacțiunea" și vernisajul expoziției "Viziuni teatrale" a pictoriței Cristina Ciobanu.

Participanți la coloviu au fost Carmen Mihalache Popa (moderator), Mircea Ghiulescu, critic de teatru, Ionuț Niculescu - directorul Muzeului Teatrului Național București, Claudiu Cristescu - secretar literar la T. N. B., regizorul Mircea Marin, alți oameni de teatru, reprezentanți ai mass media, elevi și studenți.

Reproducem în această pagină de revistă două dintre interesantele comunicări prezentate la simpozion.

Imagine de la coloviu

REBELUL CARAGIALE

Într-un "Portret al lui Caragiale" devenit celebru (publicat încă din 1959 în revista Avant-Scène și inclus apoi, în volumul Notes et Contrenotes în 1962), autorul Rinocerilor avea, între altele și această frază de o luciditate specific ionesciană: "Caragiale - scria Ionesco - este, poate, cel mai mare dintre autorii dramaticei necunoscuți", referindu-se desigur, la notorietatea sa internațională, pentru că, la noi, este, alături de Eminescu, unul din "dosarele" închise prin unanimitate critică. Faptul că unul dintre cei mai mari scriitori români este, după un secol de confruntare cu publicul european, atât de puțin cunoscut ne obligă la revizuirii și reflexii. Meticulos, Valentin Silvestru, unul dintre fanii contemporani ai scriitorului, care forțând ușor barierele dreptei vorbiri românești a vorbit despre o știință a "caragialeologiei" înregistreează până în 1979, chiar în volumul cu pricina intitulat "Elemente de caragialeologie" peste patruzeci de premiere străine cu **Scrisoarea pierdută** dar, amănând nu lipsit de semnificație, doar două în prima jumătate a secolului, celelalte 38 fiind în mod sigur rezultatul unor protocoale de schimburi culturale mai ales între țările surori ale fostului lagăr comunist. Dincolo de aceste presupunții, după patruzeci de premiere internaționale a devenit, oare, **Scrisoarea pierdută** opera fundamentală a literaturii universale, cum susține ilustrul critic? Cifra ar părea satisfăcătoare numai că nu suma, ci frecvența premierelor este determinantă pentru intrarea într-un sistem de referințe culturale. Este și un autor, Caragiale, greu de situat într-o schemă comparativă europeană. Încercările de comparatism ale lui George Călinescu l-au dezavantajat, punându-l în apropierea unui Courteline sau Henry Mounier or, este clar, că sensul intern al operei lui Caragiale este superior acestor stimabili autori de mâna a doua. O spune și Ionesco în portretul citat: "Originalitatea lui Caragiale este că toți eroii săi sunt niște imbecili". Imaginați-vă omuleții lui Henry Mounier împinși și mai adânc, scufundându-se deodată în iraționalitatea cretinismului. Caragiale nu ia lucrurile în glumă - merge mai departe Ionesco - aflându-se mult mai departe de un Feydeau al cărui geniu al construcției îl posedă ca și Labiche cu

care avea afinități de tehnică formală". Nici așezarea lui Caragiale la "începuturile teatrului european modern" propusă de Ion Constanțescu în volumul cu acest titlu, deși excelent argumentată, nefiind acreditată în Occident capătă cu timpul un iz de "protocronism" vanitos. Tentativele de echivalare în limbi de mare circulație - franceza, bunăoară - sunt, uneori hilare. Cu "La nuit orageuse" (Noaptea futuroasă), "Les grands chateaux" ("Căldură mare"), "Lettre perdue" (Ionesco prefera "Lettre égarée") sau "Un tintinet de patience" ("Ai puținică răbdare") și altele de felul acesta, de o emfază solemnă și o precizie solemnă franceză ce nimește emfaza comică și imprecizia originală, Caragiale nu va putea deveni pentru publicul francez mai problematic decât Henry Mounier.

Situația pare mai greu de explicat dacă ne gândim că dramaturgul a avut contacte directe cu Europa occidentală în ultimii ani ai vieții. Refugiul lui Caragiale la Berlin, în 1904, rămâne în ciuda oricăror explicații posibile, un accident biografic, o întâmplare neașteptată cu ceva prototipic și enigmatic. O revanșă, fără îndoială - cine nu resimte, chiar astăzi, expatrierea ca pe o revanșă în fața atâtor frustrări și, peste toate acestea, o aventură cu ceva inefabil caragialesc. Călinescu pune totul pe seama bucurăsteanului care vrea "să ia puțin aer european" dar nu dezvoltă în acest sens observațiile sale privind înclinația spre aria galică a Europei a sensibilității lui Caragiale care l-ar fi îndreptat mai degrabă spre Paris decât spre Berlin. Mai scrupulos, Florin Manolescu descoperă că scriitorul nutrea gânduri de deznădăcinare încă din 1903 când pusese ochii pe Cluj - iată o alianță care ar fi făcut poate, să se scrie puțin altfel istoria literaturii române. Adevărul este că înainte de a se decide pentru Berlin, Caragiale examinase Parisul care i-ar fi displicut din cauza zgomotului și a fumingiei. Oricum, în 1904 se acumulaseră pentru Caragiale destule eșecuri, abia mascate prin stil - vezi corespondența - ca să resimtă nevoia distanțării. Distanțarea ca revanșă dar și ca sentiment defensiv de superioritate. Bineînțeles, era și chemarea "modelului consacrat" despre care vorbește tot Florin Manolescu, chemarea unui mit cum

obișnuim să spunem (riscând cu mit mitic și mitică să plonjăm inocent în capcana lui Caragiale), un mit european, cultural și urban. Existența lui Caragiale în **mitul Berlin** este de o factură aparte pentru că reprezintă un caz neobișnuit de neadaptare a intelectualului român la viața occidentală. Vorbim despre unul dintre cei mai importanți scriitori români și este firesc să ne întrebăm de ce relativ lungă sa ședere în vest nu a lăsat urne în cultura germană a vremii. Versiunea lui Eugène Ionesco este resentimentară: "El s-a retras în străinătate unde nu va ajunge niciodată să cunoască oamenii ca nu cumva să i se pară la fel de insuportabili ca acei pe care îi cunoșcuse atât de bine acasă". Într-adevăr, cu câteva excepții - vagi legături cu filologul Weigand prin Horia Petra Petrescu - Caragiale trăiește opt ani în desăvârșita pasivitate față de viața culturală germană. El nu încerca să se integreze în **mitul Berlin** intrând în competiție cu acesta și sporindu-i prestigiu (ca Emil Cioran la Paris, de exemplu) ci se mulțumește să se pună sub protecția lui. Protecția centrului față de periferie de la care nu pretinde altceva decât să-i aparțină recunoscându-i fascinația.

Din corespondența lui Caragiale (ediția Zarifopol-Cioculescu, vol. VII) rezultă pentru această caragialesc. Călinescu pune totul pe seama bucurăsteanului care vrea "să ia puțin aer european" dar nu dezvoltă în acest sens observațiile sale privind înclinația spre aria galică a Europei a sensibilității lui Caragiale care l-ar fi îndreptat mai degrabă spre Paris decât spre Berlin. Mai scrupulos, Florin Manolescu descoperă că scriitorul nutrea gânduri de deznădăcinare încă din 1903 când pusese ochii pe Cluj - iată o alianță care ar fi făcut poate, să se scrie puțin altfel istoria literaturii române. Adevărul este că înainte de a se decide pentru Berlin, Caragiale examinase Parisul care i-ar fi displicut din cauza zgomotului și a fumingiei. Oricum, în 1904 se acumulaseră pentru Caragiale destule eșecuri, abia mascate prin stil - vezi corespondența - ca să resimtă nevoia distanțării. Distanțarea ca revanșă dar și ca sentiment defensiv de superioritate. Bineînțeles, era și chemarea "modelului consacrat" despre care vorbește tot Florin Manolescu, chemarea unui mit cum

Mircea Ghiulescu

(continuare în pag.5)

Tudorel Filimon și Coca Bloos în "Conu" Leonida față cu reacțiunea" de I.L. Caragiale

UN EPISOD BIOGRAFIC CONTROVERSAT :
NUMIREA LUI I. L. CARAGIALE LA
DIRECȚIA TEATRULUI NAȚIONAL

În primăvara anului 1888, după înfierbântate campanii de club și de presă, după patetice interpellări în Camera "viziratul" de 12 ani al bătrânului Ion Brătianu ia sfârșit, în zgomotoasele pregătiri pentru guvernare ale opoziției conservatoare. Dar calcule politice ale monarhului, decid ca președinția de consiliu și portofoliile ministeriale să fie date aripilor junimiste ("radicali" conservatori) și nu impenzilor latifundiați. Cabinetul lui Theodor Rosetti n-ar fi reținut atenția posterității dacă biografia unui clasic al culturii noastre, I. L. Caragiale, nu s-ar fi adăugat, atunci, un frământat episod.

I. L. Caragiale, rentier, cum își zicea, cu o crâncenă ironie, după mărunte slujbe în administrație, acceptate, poate, și de dragul de a-și confunda starea morală cu aceea a personajelor sale - făcea în această primăvară a anului 1888, politică subțire, cu nemuritorul Mitică, la berăriile Gambrinus, Cosman, Caritelli ... Adică, nu făcea nimic. În unele seri, își punea redingotă, pentru a depune respectuoase omagii în casa Maiorescu, din strada Mercur (pe locul de azi al magazinului bucureștean "Eva"), în care devenise familiar la întrevederi amicale, la mese intime, la primirile amfitrioanei, trecând drept un conviv spiritual, deși cam excentric.

Era deplin afirmat ca scriitor; conflictul cu Ion Ghica după premiera "Noptii furtunoase" fusese uitat, Carmen Sylva stinse prin grațiozități regale de efect, murmurale snobilor la premiera "Scrisorii pierdute". Academia votase un premiu pentru piesa "D'ale carnavalului" (a cărei premieră s-a transformat în catastrofă), încât Nenea Iancu se vedea în postura hazoasă, dar generatoare de profundă indispoziție, de a parodia în public o stare de mulțumire străină sufletului său ales intrat în viața publică prin cușca suflorului (cum arăta, veninos, peste decenii, un prieten infidel, C. Bacalbașa), Caragiale își dorea o întemeiere solidă a prestigiului literar, printr-un rost armonizat cu succesele sale dramaturgice. Caragiale - zeci de memorialiști o confirmă - nu era un vanitos, ci un om al

echilibrului, al armoniei și dacă piesele sale îl impuseseră, alături de Alecsandri, ca dramaturg, grija zilei de mâine trebuia înlăturată printr-o carieră pe măsură. Fostul funcționar la Regia monopolurilor statului, având conștiința genialității sale, dorea Direcția Teatrului Național, văzând în această funcție, nu o sinecură, ci o posibilitate de a-și împlini ambele sale planuri teatrale. Dacă avea asigurate tihna și sprijinul firești, Caragiale își propunea să realizeze, în fruntea primei scene, reorganizarea administrativă a teatrului, apoi reorganizarea lui morală, disciplinarea vieții și muncii în teatru; reorganizarea artistică - inițierea unei serioase și statomice munci pregătitoare a spectacolelor - strictete în repetiții, prezența activă și creatoare a directorului de scenă și alături de aceasta, a directorului de teatru; stimularea profesională a actorilor, promovarea talentelor reale, descoperirea și educarea de noi cadre, în sfârșit, ca o culminare firească, reorganizarea repertoriului pentru a deveni vrednic de prima scenă.

Ruleta politică îi oferă șansa. Titu Maiorescu, de care îl lega o respectuoasă, dar cumpătată amicizie, putea decide, ca ministru, asupra soartei sale. De aici încolo, intrăm, însă, într-un derutant labirint documentar. E aproape imposibil de separat adevărul de anecdotică în pofida autorității celor care au depus în cauză. Cum a fost numit I. L. Caragiale director al Teatrului Național, cum s-a impus, pentru un post rezervat, printr-un obicei ce cucerea teren, aristocrației?

O privire amănunțită asupra întregului material documentar referitor la acest episod biografic, poate fi, însă, azi, interesantă.

După mai multe ezitări, dictate de fireasca pudoare a unui om ce nu voia să fie confundat cu un solicitant abil, Caragiale așterne cu frumoasa-i caligrafie, câteva rânduri, către protocolarul prieten semnat "Vecchiul dv. cunoscut "cincul" I. L. Caragiale": "Favoarea de a obține de la dv. câteva minute de audiență particulară o doresc așa de mult, încât nu mai pot să îndrăznesc a vi-o cere".

"Însemnările zilnice" maioreșciene nu rețin nimic din cele discutate la 6 aprilie 1888; probabil surpriza bine jucată a gazdei la aflarea cererii a tuțit dialogul, căci Ion Luca nu putea fi prins în capcane verbale.

Dacă scriitorul n-a trântit ușa la plecare, sigur că o frază bine simțită a încheiat vizita, care-l lăsa pradă celei mai vii emoții. Chestiunea rămâne deschisă, până când olimpianul ministru avea să-și consulte cugetul și cercul de intimi (postul cerut avea și o bună reputație în societate). În cazul unui

Ionuț Niculescu

(continuare în pag.5)

"... marile răspunsuri vor fi date de cei care vor găsi sensul și bucuria de a lucra, de a crea, de a exista, în ceea ce e aparent un infern, o închisoare planetară, un univers al absurdului, fără sens. Viitorul va fi al celor care vor reuși să spună: «Ei și?» sau: «Dar dacă există o ieșire?» Dar nu cu cuvinte, nu așa, în formule, ci în propria lor viață și în opera lor."

Mircea ELIADE

A sosit, credem, ceasul răzbaterii eclatante și definitive (pentru viitoarele câteva decenii) a unei muzici care nu va mai ține prea mult socoteală de originea sale matrice. Muzica va re-deveni treptat simțire, artă a exprimării ori vehicul întru redempție și va fi mai puțin o ipoteză sonoră a legilor universului, cu toată spectaculozitatea și perfecțiunea lor. Această muzică va marca, într-un anume fel, o reîntoarcere la primitiv, la cântecul pur, în termeni sintactici: la monodie, a cărei simplitate și strălucire va triumfa chiar și atunci când "moștenirea tehnologică" a ultimei jumătăți de veac va asedia firesc, ineluctabil, actual compozițional. O muzică scuturată de colbul ambiguităților vectoriale ori eliberată din strânsăoarea sufocantă a prea numeroaselor operațiuni scalare. Va fi fiind aceasta o nouă Renaștere, aidoma celei consacrate în istoria artei. Atunci, polifonia vocală a Evului Mediu, suprasaturată de reguli severe și rostiri calofile s-a topit în arii și recitative ca forme necesare ale expresiei directe. Acum, hiper-armoniile, texturile, heteropolifoniile sau structurile serializate ale Modernismului se vor stinge în cântecul frust, sincer și semeț. Și atunci și acum, muzica va fi favorizat dezvăluirea celor mai secrete modalități ale ființei. Căci nu întotdeauna ce-i complicat e și secret, iar ce-i simplu poate fi întotdeauna "la vedere".

Mă gândesc uneori la traiectul muzicii românești. Și, de ce nu, la destinul ei. Sunt de acord cu Alexandru Paleologu care afirma cândva despre cultura marilor națiuni că este "nu numai a lor, ci a întregii lumi", în timp ce națiunile mici "rămân iremediabil minore dacă nu și-o însușesc în chip desăvârșit. Evident, reciproca nu este obligatorie, asta e realitatea, cel puțin pentru o vreme pe care nu o putem hotărâ; nu are rost să ne bosumflăm (...). Superioritatea statistică a marilor națiuni le aduce numai

ZIUA MUZICII SÂRBE LA BACĂU

Performerii Ansamblului de muzică nouă din Belgrad au primit aplauze îndelungate și entuziaste pentru concertul inaugural al Festivalului internațional "Zilele muzicii contemporane". Găsesc și o explicație psihologică a interesului manifestat de către publicul bacăuan și oaspeții festivalului pentru acest concert: a fost prima ieșire în străinătate a ansamblului în ultimii cinci ani. (În această privință compozitorii sârbi au fost mai avantați, participând în mod constant la diferite festivaluri, simpozioane și cursuri internaționale.)

Programul concertului a fost bine gândit, cuprinzând lucrări ale unor compozitori sârbi deja consacrați: Zoran Erić, Milan Mihalović, Srdan Hofman, iar ultima piesă fiind semnată de tânărul compozitor Goran Kapetanović - speranța școlii compozitive sârbești.

"Interpretation of a Dream" pentru flaut și bandă magnetică, de Ivana Stefanović este o piesă bine scrisă. Insuficient pare contrapunctul dintre flautul și banda magnetică,

dându-se preferință alternanței dintre materialul sonor, cântec de flaut "pe viu" și cel înregistrat pe banda magnetică. Combinarea acestor straturi sonore ar putea duce la sintaxe mai bogate și mai variate.

"Images of Chaos II" pentru clarinet-bas, pian, percuție și computer Controlled Real Time Midi System de Zoran Erić este o piesă interesantă atât pe plan ritmic cât și formal. Diferite variante ale unor ritmuri tensionate se dezvăluie într-un proces, care definește forma acestei lucrări.

Puțin depășită a fost compoziția "Five Nocturnes" pentru oboi, corn, clavecin și cvartetul de coarde a lui Vlastimir Trajković, scrisă în 1971. Cercul de imagini vechi și anume procedee de tehnică la fel de uzate s-au regăsit în această lucrare.

Apoi au urmat două creații scrise foarte profesionist - "Notturmi" pentru cvintetul de suflători și Cvartetul de coarde, de Milan Mihalović și "Sings" pentru flaut, violoncel, pian și sampler de Srdan Hofman. Un travaliu minuțios cu

avantajul, e drept, imens, al puterii de propagare, pe care-l numim «universalitate». Dar acest tip de universalitate e condiționat de elementul limbă. Căci Alexandru Paleologu se referă eminent la literatura și gândirea filozofică a unei nații, gândire care se exprimă implacabil prin intermediul limbii. Or, muzica și artele plastice, dansul și arta cinematografică nu depind de idiomi, nici nu pot fi traduse în cuvinte. Atunci, de ce muzica românească împărtășește același destin cu literatura și filozofia, cu alte cuvinte, de ce este marginalizată? De unde atitudinea indiferentă, pseudo-interesată, chiar mefientă a celor din staff-ul muzicii contemporane? Suntem oare cu adevărat ignorabili? Ori poate că suntem, într-un fel, periculoși? Oricum, dacă nimeni nu ne contestă astăzi genul folcloric, tradițional, a sosit timpul să fim admiși cel puțin la paritate cu națiile așa-zis superioare, în ceea ce privește muzica nouă, tocmai fiindcă avem un nivel absolut comparabil cu al celor mai bine cotate școli de compoziție și interpretare. Ce-i de făcut? Am putea începe prin a ne afla rosturile și a ne rostui aflările. Ar fi, și acesta, unul din mesajele festivalului de la Bacău. Și credeți-mă, dacă ar fi să fie așa, n-am mai avea motiv să ne bosumflăm...

Liviu DĂNCEANU
director artistic

structuri modale și sisteme ritmice stă la baza muzicii senine și frumoase din piesa lui Hofman.

A încheiat programul din prima seară a festivalului compoziția "Tattoo" de Goran Kapetanović. Cu îndrăzneală, (aș zice chiar impertinență caracteristică tinerii), Goran Kapetanović a "băgat tot orezul într-o singură sarmală". Figuri retorice din muzica clasică și baroc, acompaniament în stilul clasic omofon, stilizări de arii din opere clasice, muzică electronică și de jazz - toate au fost amestecate în "Tattoo". Această manieră de scriere prielnică pentru muzica de film, nu pare să aibă un viitor. Săliile de concert nu prea cred să adopte în programele lor o asemenea compoziție.

Sub conducerea precisă a dirijorului Darinka Marović "Ansamblul de muzică contemporană din

Belgrad" ne-a oferit o interpretare inteligentă, bogată în gradații și nuanțe sonore. Aș menționa și valoarea solistică a membrilor ansamblului: L. Jovanović - flaut, D. Petrović - clarinet, M. Jokanović - vioară, S. Belić - violoncel, D. Mladenović - violă.

Și încă ceva: dirijorul "Ansamblului de muzică contemporană din Belgrad" este și Rectorul Academiei de Muzică - un lucru îmbucurător și uimitor pentru participanții festivalului din unele țări, în care muzica contemporană până în prezent este privită cu suspiciune.

Ghenadie CIOBANU,
Președintele Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Republica Moldova

ZIUA MUZICII ROMÂNEȘTI - "ARCHAEUS"

A doua seară a Festivalului a aparținut muzicienilor români reuniți în atelierul "ARCHAEUS". După "MUSICA VIVA" (coordonată cu decenii în urmă la Iași de Vincente Trușcă), după "MUSICA NOVA" formată la Cluj de Cornel Țăranu, după "HYPERION" care a călătorit ani la rând prin universul muzicii contemporane "pilotat" de Iancu Dumitrescu - Atelierul "ARCHAEUS" rămâne un avanpost al muzicii noi, un studiu în care se experimentează gândirea muzicală, traseele ce defășează nebănuitele teritorii ale sunetelor; numit "Atelier de Muzică Contemporană" - "ARCHAEUS" decantează cele mai noi opus-uri

făurite de compozitori aparținând unor zone etno-culturale diverse, lăsând să răsunе creațiile de azi și din veac ale autorilor români. Și dacă "ARCHAEUS" este numit "atelier de muzică contemporană", nu mi se pare o contradicție, o dezicere faptul că alături de paginile pe care se usucă desenele melodice abia ieșite de sub "pana" contemporanului nostru - compozitorul - rămâne manuscrisul frumos orânduit din cele veacuri ale unui Dometian Vlahul sau Dimitrie Cantemir. Cântările ce se ascultau în vremile

Alex VASILIU

(continuare în pag.2)

ÎNCERCÂND SĂ CUPRINDEM NECUPRINSUL

Motivația ca și demonstrația temeinică a celei de a IX-a ediții a Festivalului Internațional "ZILELE MUZICII CONTEMPORANE", este aceea că, în zilele noastre, a apărut o nouă generație de creatori și iubitori de muzică, care își impun cu talent și perseverență prezența. Ea pare familiarizată cu un număr mare de genuri muzicale și cu tehnologia ultramodernă, dovedind o remarcabilă lipsă de dogmatism sau idei preconcepute.

În organizarea Ministerului Culturii, Inspectoratului pentru Cultură, Filarmoniilor "Mihail Jora", Centrului Cultural "Rosetti Tescanu - George Enescu" și a Centrului Internațional pentru Cultură și Arte "George Apostu", în perioada 24-29 aprilie a.c. au fost proiectate trei activități culturale de rezonanță europeană:

- Festivalul internațional de muzică nouă
- Expoziția de avangardă "Experiment '95" cu participare internațională
- Constatarea directorilor de festivaluri de muzică contemporană din principalele centre culturale europene.

Aceste trei importante manifestări ale capacităților creatoare, au reard la Bacău nu numai multă muzică și artă plastică dar și speranța că mai putem încă depăși starea de provincie înghițată de hăul problemelor ce ne pun în fața dilemei "a fi sau a nu fi". Ele s-au voit, totodată, o deschidere a noastră către lumea artelor de pe mapamond, o șansă de lansare în cicuitul de valori contemporan, pornind de la ideea că o cultură conservată, închisă într-un perimetru limitat, nu poate produce ceva original.

Din cronicile care fac obiectul comentariilor aplicate

Vasile PRUTEANU

(continuare în pag.2)

ZIUA MUZICII OLANDEZE

PIANODUO

Ani la rând am respirat aerul unui mediu muzical contaminat de mefiența vis á vis de creația pianistică. Ce se mai poate scrie pentru pian? Ce i se mai poate cere unui instrument care a fost polisat îndelung de generații de compozitori (Scarlati, Mozart, Beethoven) care a născut mari creatori (Chopin, Liszt, Scriabin)? Ca să nu mai vorbim de prelungirile modernismului prin care, vorba lui Adriano Martinelli, "preparăm la pian două ore, pentru a cânta o piesă de cinci minute". Iar dincolo de acuzmatizarea sonorităților sale, pianul pare un instrument ostil primenirilor. Am așteptat, deci, cu multă prudență și cu oarecare teamă recitalul pianistilor olandezi. Prudență și teamă pentru că veneau în festival într-un fel descoperiți, fără proteze electroacustice ori metamuzicale; dar mai ales, pentru că veneau din zona muzicii flamande, acolo unde, de la Ars Nova și până în zilele noastre, compozitorii au pariat pe severitatea, rigoarea sau logica discursului și mai puțin pe improvizatie și spontaneitate. Și teama, și prudența au dispărut însă instantaneu încă din debutul recitalului, când ne-am dat seama că ne aflăm în fața unor interpreți excepționali. Gerard Bouwhuis și Cees van Zeeland au conferit muzicilor restituite deopotrivă finețe și forță, patos și glacialitate, virtuozitate și sensibilitate. Chiar și atunci când partiturile urmăreau predilect articularea formală în detrimentul substanței sonore; când muzicile abordate te invitau insistent exclusiv la forță, glacialitate și virtuozitate. Am asistat la un tip de recital frecvent cultivat în epoca romantică (atunci când întâlnirea a două pianiste soluționa în bună măsură reducțiile de orchestră) sau ocazional, în primele decenii ale secolului XX (ca o consecință a percutării instrumentelor cu claviatură) și oarecum insolit în peisajul muzicii contemporane. Pentru că, în mod normal reticența compozitorului pus în situația de a scrie muzică pentru un pian se va dubla, firește, în cazul când se va adresa unui duo pianistic. Și totuși, iată, școala olandeză a produs câteva lucrări, să spunem semnificative și simptomatice în economia contemporană a genului. Semnificative, deoarece prelungesc un drum ce părea înfundat; simptomatice, pentru că mărturisesc despre eforturile unei culturi muzicale de a-și decanta propria identitate și de a evada din zona de atracție a unei culturi majore, capabilă oricând să-și plaseze pe orbită sateliții (cultură cum este cea germană, de pildă). Dacă primele trei opusuri - **Stadium** de Diderik Wagenaar, **Initials** de Cees van Zeeland și **Veranderingen** de Guus Janssen - sunt într-o măsură covârșitoare transparente la aceste eforturi, **De Staat** de Louis Andriessen constituie, cred, o reușită atât în plan strict muzical, cât și în cel al deghizării conotațiilor extramuzicale ori al sublimării acestora într-o expresie sonoră immanentă.

Liviu DĂNCEANU

Atelierul de muzică contemporană "Archaeus" - București

ZIUA MUZICII ROMĂNEȘTI - ARCHAEOUS

(urmare din pag. 1)

trecute doar în casele Domnului își revelează puritatea, curățenia, liniștea și frumusețea și astăzi, în sala de concert, redescoperind în suflute, în sensibilitatea celor ce ascultă gândul bun, simțirea curată ce par a-și slăbi tăriile odată cu apusul veacului al XX-lea. Am amintit de cântările psalților de altădată pentru că **Liviu Dănceanu** - meșterul ce îi adună lângă sine pe ceilalți arhei a înțeles că eburile bizantine pot rămâne în bună pace cu instrumentele acustice moderne, puterile tămăduitoare și limpezimea gândului, a expresiei muzicale rămânând nesmintite. Așa le-am auzit mai an la lași în "Festum Musicae" și așa tragem nădejde să le mai auzim!...

La Bacău, în Festivalul Internațional, "ARCHAEUS" a interpretat marți 25 aprilie lucrări compuse în ultimii ani de **Liviu Dănceanu**. Ne fiind posibilă au-

direa repetată a creațiilor înscrise în program, vom așterne în puținele rânduri ce urmează impresii generale născute din cunoașterea la prima "vedere" a opus-urii-lor cântate.

"Aliquote" a lăsat să răsunе armonicele naturale și inflexiunile vocii umane, pentru că dincolo de semnificația dintăi (matematică) a termenului de Alicotă, dincolo de posibila desfacere a întregului de imagini dispartate, urechea celui ce ascultă reține melodia îngănată, șoptită de arhei (precum au vrut-o cu ani în urmă **Sabin Păuța** în cvartetul de coarde ori **Viorel Munteanu** în poemul simfonic "Glaserile Putnei"). Evident, acestea nu sunt comparații - ci asociații...

La rândul său "Climax" op. 66 reprezintă încercarea compozitorului Liviu Dănceanu de a armoniza două tipuri foarte vechi de muzică: muzica repetitivă și cea improvizată. Lucrarea dezvăluie inspirația din miturile vechi - cele șapte trepte ale scării (climax) inițiatice care se sfârșeau în tărîmul cel fără durere. Astfel văzută de autor, analogia aceasta se convertește în alternanțe sonore ce pot fi receptate și ca un tot unitar.

Și acest concert a demonstrat măiestria, profesionalismul și rigurozitatea cu care membri formației "Archaeus" traduc în expresie sonoră, muzicală, intențiile compozitorului. Se simte comuniunea deplină a interpretilor, acel profund interplay ce se explică prin îndelunga exersare și cunoașterea a posibilităților de expresie proprii și de grup.

Carmen MIHALACHE POPA

ÎNCERCÂND SĂ CUPRINDEM NECUPRINSUL

(urmare din pag. 1)

celor 7 concerte prezentate în festival, vom înțelege că fiecare dintre compozitorii prezenți la Bacău au modificat într-un mod propriu concepția despre arta muzicii. Rezultă că lucrările în sine au fost mai puțin importante decât faptul realizării lor. Pentru că fiecare dintre ele au atacat o concepție învechită și a deschis posibilități și orizonturi noi creației muzicale. Muzica nouă cunoaște, în acești ani, o intensitate tulburătoare, atât în planul creației și interpretării, cât și în cel al deschiderilor către un public receptiv și netributar vechilor tradiții, pe care nu întru totul le-am abandonat.

Pentru compozitori, consacrară depinde, în mare măsură, de capriciile presei și radio-televiziunii, mijloace mult prea preocupate de senzaționalul cotidian. Chiar revistele de cultură, ignoră, în bună măsură, fenomenul muzical actual, poate și din lipsa muzicologilor profesioniști și cu orizonturi culturale mai puțin înrobite tradițiilor. Aceste probleme nu par a diminua energia creatoare care continuă să întrețină vitalitatea și spiritul novator (aș zice chiar revoluționar), al muzicii contemporane. Cele 38 de lucrări prezentate au dovedit fiecare în parte că orice domeniu de creație abordat (muzica aleatorie, conceptuală, teatrul instrumental, electronică, electroacustică etc.) propune imagini absolut tulburătoare ale lumii în care trăim. Urmează numai ca și noi, publicul, să le recepțăm cu înțelegere și credință. Nu vom avea ce regreta, chiar dacă, spre exemplu, videodiscul încă n-a pătruns în tehnica și pe piața românească. Timpul acestora nu pare, însă, a fi prea departe.

Este de la sine înțeles că un festival (chiar de anvergură celui de la Bacău sau București), va fi mai restrâns ca volum decât ceea ce s-a creat la această oră în domeniul muzicii noi.

Cu toate acestea, festivalul de la Bacău a încercat, într-un fel, să cuprindă necuprinsul, în cadrul concertelor fiind prezentat un spectru amplu al fenomenelor ce vizează cele mai diverse tehnici de compoziție, aparținând unor creatori din generații diferite, dar și diverse modalități de tratare a actului de creație ca atare.

O primă concluzie: festivalul ne-a oferit, înainte de toate, termeni de comparație care ne-au confirmat convingerea că procesul componistic și interpretativ din România conține suficiente resurse pentru a se situa la un nivel de referință în muzica europeană.

Expoziția de avangardă

"EXPERIMENT '95"

Gândit ca o manifestare culturală complexă și ca o interferență a artelor, în viziune postmodernistă, Festivalul Internațional "Zilele Muzicii Contemporane" a oferit publicului și o originală expoziție de pictură, gravură, sculptură în spațiul galeriei "Alfa". Sub genericul "Experiment '95" au fost reunite mai multe lucrări ale artiștilor români și din alte părți ale lumii invitați în tabăra de creație de la Tesconi. Elementul de unitate în diversitatea tematică, stilistică și tehnică a expoziției este dat de noțiunea de "experiment" înțeles ca tentativă obstinată de a descoperi noi modalități de expresie în consonanță cu sensibilitatea modernă, cu marile neliniști ale acestui bulversant sfârșit de secol. O altă caracteristică ar fi depășirea propriilor limite prin încercarea de a inventa alte teme și motive, noi surse de inspirație și alte modalități de realizare, cele mai prețuite pentru bogăția lor de sugestii fiind tehnicile mixte.

În acest sens, de pildă, pictorul Ilie Boca nu cred că va obosi vreodată în "punerea la cale" de surprize prin care să-și uluiască admiratorii, artistul fiind exemplar din punctul de vedere al unei anumite, necesare în evoluția unui

creator, spectaculozități. Dintre băcăuanii îi remarc apoi pe Mihai Chiuaru, Dany Zărnescu cu rafinatele ei colaje, Carmen Găină Poenaru - cu expresive, laconice lucrări de grafică, Cristina Ciobanu, la fel de inventivă, cu imagini de o plasticitate frapantă, Ion Burlacu, Ion Văsăi, Daniela Gațea, Mircea Bujor. Admirabili cu toții și prin voința de stil și prin aceea de a se impune atenției publicului printr-o susținută prezentă în expoziții. Un loc aparte în

economia spațială a expoziției, a cărei scenografie este o veritabilă reușită, îi ocupă obiectele-semn ale lui Ion Bitzan ale cărui "cărți" și alte obiecte transmise o stare poetică, impregnând atmosfera de elevație spirituală. Valoare estetică și capacitate de a emoționa au lucrările (în tehnica, larg răspândită, a colajului) lui Peter Uyhasi, spirituale, exploatând cu har dimensiunea ludică a artei.

ZIUA MUZICII INTERNAȚIONALE

Ziua a IV-a a actualei ediții, joi, 27 aprilie, a fost deosebită de celelalte prin structura programului; dacă precedentele și succedentele erau dedicate câte unui spațiu rațional de cultură muzicală, aici am avut de-a face cu Ziua muzicii internaționale. Acest fapt dă o dimensiune deosebită manifestării, pentru că prezintă un arc mai cuprinzător în suprafață, dar suficient de relevant și în adâncime, întrucât varietății dinăuntrul unei școli compunistice i se alătură acum o varietate a ceea ce am putea numi - sau cândva vom numi - o singură școală compunistică, o școală internațională; de altminteri, limbajurile nu se mai deosebesc atât de mult de la o școală la alta și rămâne ca o particularitate originalitatea ideii, capacitatea compozitorului de a o întruchipa în forme, dimensiuni și combinații timbrale diverse.

Au avut loc două concerte. Primul a avut loc la Centrul de Cultură "George Enescu" din Tescani; a fost un fel de matineu susținut de Atelierul de muzică contemporană "Archaeus", condus de Liviu Dăncăanu. Atelierul se dezvăluie extrem de activ în fiecare ediție și, evident, și de astădată vine să ne propună lucrări interesante, incitante chiar, de autori din diverse părți ale lumii. Este sugestiv faptul că din acest program n-au lipsit creații românești, punând astfel în evidență spiritul său integrat și integrator. Am ascultat mai întâi *Richiami* de Riccardo Vianello, lucrare pentru fagot solo. Am mai avut ocazia să-l ascult pe Șerban Novac cu această piesă pe care o abordează cu înțelegere și o redă cu expresivitate.

Am ascultat apoi o lucrare pentru întregul ansamblu de un compozitor din Statele Unite, Frank Stemper, care poartă titlul sugestiv și oarecum paradoxal *Rituale primitive pentru o societate modernă*. A fost o primă audție absolută și, deschizând o paranteză e bine să subliniem acest aspect, mai ales când e vorba despre creații stimulate de Archaeus și dedicate lui. E o muzică în care se topește felurile influențe în care se percepe asimilarea unor limbajuri diverse, trăsătură caracteristică nu numai acestui autor, ci muzicii americane în genere. În continuare, Luis de Pablo, unul dintre cei mai importanți compozitori din Spania, a fost cântat prin *Saturno* pentru 2 percuționisti care au mănuit un veritabil arsenal de instrumente. Autorul dovedește o mare fantezie coloristică, nu numai ritmică, o structurare coerentă, interpretarea fiind excepțională ca de fiecare dată când îl ascultăm pe Alexandru Matei, secundat acum de discipolul său de la Academia de muzică din București, Adrian Ștefănescu. Apoi, o lucrare pentru ansamblu, o lucrare de Eugen Wendel (Germania), născut aici, pe meleaguri băcăuane, *Trassonant*, în care auzim fuioare sonore constituite din combinații timbrale inedite, schimbate caleidoscopice. *Solitudine* (în 4, căci este pentru vioară, clarinet, pian și vibrafon!) de Luichino Belmontiere un farmec ușor desuet, bineînțeles intenționat, cu trimiteri nostalgice în plan melodic mai cu seamă. Din nou o lucrare dedicată "arheilor", în primă audție absolută, *Legenda viselor*

de Ulpiu Vlad, cu particularități necognoscibile, fiecare nouă lucrare a compozitorului aparând ca o variațiune în timpul, spațiul și culoarea sonoră, astfel încât să se plaseze în direcțiile majore ale gândirii contemporane. Javier Darías este, neindoielnic, una din figurile de seamă ale compunisticii spaniole. Nu e cântat prima oară la Bacău. De data aceasta nu a fost cântat, căci ne-a prezentat *EAJ-12*, muzică radiofonică realizată electro-acustic, în care se împletesc elemente sonore, reale, tratate computerizat, cu voci captate în vorbire normală, cu detașări și recomperi silabice, în felurile limbii, procesul vizând coagularea unor scene în crescendo, finalmente captivându-ne. Din nou un român, Petru Stoianov, cu *Pe un cadran solar II* (II pentru că există o versiune I, numai pentru instrument solo) pentru vioară și recitator. Versurile lui Nichita Stănescu, de un dramatism savant gradat, nu conduc la o muzică de tip expresionist, ci mai degrabă la una intens reflexivă. Am admirat contri-

oară, harpă, percuție și orchestră. Percuția este, din punct de vedere compunistic, avântată. Interpretarea a fost asigurată de trioul valoros alcătuit din Marius Lăcraru (vioară), Elena Gantolea (harpă) și Alexandru Matei (percuție). Din păcate, valoroasa interpretă nu a avut o partitură pe măsura talentului său. La percuție, Alexandru Matei s-a dovedit un interpret cu o dinamică extraordinară și o precizie ieșită din comun în realizarea raportului dintre mărimea, întinderea și înălțimea sunetului.

În încheiere, Rafael Mira (Spania), deopotrivă compozitor și arhitect, deci cu valențe pluridisciplinare ne-a propus o compoziție care evită episodul subliniind expresivitatea. Lucrarea sa, *Dans d'anchois* se impune prin forța expresiei, forță obținută nu prin solicitarea intensității mari, ci prin structura materialului sonor, în care conglomeratele acordice au dimensiuni timbrale ce vădesc filiațiunea maestrului său, de asemenea, arhitect și compozitor, marele Iannis Xenakis. Nu putem încheia aceste succinte considerații fără a sublinia că și de astă dată, *Filarmonica "Mihail Jora"* își afirmă vocația (și) pentru muzica contemporană, având maleabilitate și adevărată stilistică; cât despre maestrul Ovidiu Bălan, acesta are capacitatea, (nu prea frecventă la dirijori), de a descifra partituri inedite, complicate, știința de a afla miezul constructiv și expresiv al muzicii și de a-l restitui cu mărime și putere de convingere publicului.

Petre CODREANU

buția actorului Geo Popa pentru gradarea intensităților și a ritmurilor de debitare a versurilor, și a violonistului Marius Lăcraru pentru competența lui pe drept aplaudată. În fine *Tango Lunaire* de finlandezul Jukka Tiensuu, de aparentă pasișă, deoarece atât ritmurile și armonii, cât și turnurile melodice tipice sunt omniprezente, dar combinate astfel încât rezultanta este suculentă și nu lipsită de o undă de umor.

Seara, la Bacău, *Filarmonica "Mihail Jora"*, sub conducerea neîntrecutului său maestru, Ovidiu Bălan, a oferit un program internațional care a debutat cu o lucrare românească, *Pater emon* (Tatăl nostru) de Felicia Donceanu, o compozitoare recunoscută, originară din Bacău. Elementele bizantine sunt atent filtrate, cu clamări deliberate. Pentru că invocarea Divinității se poate face în gând, murmurat sau clamat, pe un fond fremătător al coardelor, punctat de glasuri de clopot. Tălmăcirea a fost mai mult decât convingătoare, datorită afinității interpreților cu acest gen de muzică și aportului excepțional al sopranei *Georgeta Stoleriu*. A doua lucrare aparține italianului Mario Cessa, *Sapori d'antiche terre* (Parfumi ale vechilor pământuri). E o suită de multe, foarte multe secțiuni, în general scurte și de structuri diferite, care atunci când revin au modificări sugerate de parcurgerea celor anterioare, producând însă o impresie globală de sațietate. Apoi o lucrare concertantă, la granița cu spiritul comercial: *Terramar* de Tomas Marco (Spania), pentru vi-

ANSAMBLUL "GAME" PERCUȚIE, SPAȚIU ȘI RITM

Seara de vineri 28 aprilie a oferit publicului o nouă surpriză: **Ansamblul de percuție "Game"** al Academiei de Muzică din București, al cărui componenți, deosebit de tineri, au biruit prin abordarea unui program dificil și prin capacitatea de a transmite publicului stările în care s-au lăsat ei înșiși cuprinși de către aceste creații.

Prima lucrare "**Ipostaze IV**" a lui Adrian Iorgulescu creează senzația alunecării lente în dimensiunea ancestrală, exclusiv spațială, unde timpul este inexistent, mișcarea este nestăpănită, liniștea este vid și unde cântecul izbucnește violent, sacru și ritualic.

Aceeași dimensiune se regăsește în lucrarea lui Tiberiu Olah "**Spațiu și Ritm**", unde acumularea de tensiune și suspendarea, ritmul pământesc, vor genera într-un punct culminant haotic. Spre deosebire de lucrarea precedentă, aici nu există voce umană (expresie umană), conflictul acestei lucrări fiind unul spațial, cosmic.

Unică piesă electroacustică prezentată în această seară a fost "**Trison**" de Octavian Nemescu, prima cu început incisiv și direct, unde cei doi percuționisti (sincronizați perfect) imprimă ritmul pulsatoriu - elementul vital, uman, care în conflict cu efectul electroacustic (plan ce ar putea semnifica Spațiu, Natura și Cosmosul) se va modifica pe parcurs. Umanul, transfigurat după o stare tensionată continuă, se va identifica cu Cosmicul. Această lucrare a fost poate cea mai surprinzătoare, cuprinzând în ea însăși sonorități fieric-impresioniste, dar și ecouri profunde, obscure, caracteristice recentelor creații ale genului depressive-doom din rockul contemporan.

Ștefan Niculescu concepe lucrarea sa "**Solo**" ca o piesă de virtuozitate, unde linia melodică trece rapid, succesiv de la vibrafon la marimbafon. Interpretarea plină a acestei piese nedumerește și fascinează, atât prin natura surprinzătoare a monodiei ce constituie dialogul dintre cele 2 instrumente, cât și prin tehnica fără cusur pe care o stăpânește interpretul.

Ultima compoziție, intitulată "**Game**" a lui Liviu Dăncăanu este dedicată acestui ansamblu - și este cea care îi dă numele. Compoziția, improvizată și spectacolul arată, mai mult decât orice, exuberanță și "joc", stare imprimată fiecărui spectator.

Este piesa care a avut cel mai mare succes și este mai mult decât probabil că va ajunge un "hit" al muzicii românești contemporane.

Tineretea componenților, seriozitatea cu care studiază și interpretează lucrări dificile și succesul pe care îl au, fac din "Game" unul dintre cele mai spectaculoase și promițătoare ansambluri de muzică contemporană de la noi.

Alina ROTARU

ZIUA MUZICII ITALIENE

În ambianța specifică unui festival de muzică contemporană s-a strecurat în ultima zi un fenomen straniu, acela de demitizare, fenomen ce odată cu el aduce și o limitare a esteticii și a valorii muzicale, de fapt o regresie calitativă a ceea ce reprezintă creația de artă.

Vorbind de piese, ca și de autori de altfel, nu putem deduce decât că în marea lor majoritate au folosit tehnici "imitative", încercarea de copiere a unor mari personalități nereușind să ducă decât la creionarea unor umbre imperfecte.

După o prezentare a pieselor și a compozitorilor de către

una dintre membrele formației, "**Gli Armonici**", orchestra de coarde ce a reprezentat Italia, a deschis spectacolul cu un "**Concert pentru orchestra de coarde**" de Marco Batta, singura piesă ce a continuat o linie nu neapărat a originalității ci a modernității creând oarecum o stare caracteristică "Zilelor muzicii contemporane" din Bacău.

Cu toate aceste considerații, următoarea piesă, un "**Concert pentru violoncel și orchestra de coarde**" avea clare contingențe cu muzica de film. Nu este deranjant faptul acesta.

Se pare că italienii înțeleg curentul contemporan doar ca o

existență fizică a creatorului, nu și spirituală. Cel mai bine s-a observat acest lucru în "**Concertul pentru pian și orchestra de coarde**" prin care a început o ostracizantă inconstanță de stiluri, formând o muzică prefabricată.

Nici după pauză nu a dispărut sentimentul, paloarea și superficialitatea în construcție străbătând cea de-a 4-a piesă **Policromie "I colori della Sicilia"** de C. F. Semini.

În ultima piesă, structurată și ea ca și prima, în 4 părți, apare spre sfârșit un element "nou". Orchestra de coarde este însoțită de o bandă magnetică și de vocea instrumentiștilor.

Școala de la Palermo formează compozitori ce se dezvoltă pe aceeași ramură, arhitectural.

Dar cu toate acestea, aruncând o privire de ansamblu asupra întregului festival putem observa cu bucurie că muzica nouă, contemporană nu mai este stigmatizată, devenind din ce în ce mai elastică și la noi în țară. Compozitorii noștri pot să-și desfășoare creativitatea într-un cadru prielnic, normal, progresului în muzică (dar și în alte arte), reflectându-se inexorabil mult mai abil deasupra idealurilor noastre.

Raymond NICOLAU

Orchestra "Gli Armonici" din Sicilia - Italia

Pentru mine, Bacăul este orașul care m-a adoptat spiritual; aici am avut câteva notabile prime audiții ale unor piese deosebit de apropiate, și astăzi, de inimă mea. Ele au prins viață datorită prietenului meu, Liviu Dănceanu, la rândul lui băcăuan, și Atelierului de muzică contemporană ARCHAËUS pe care l-a format și îl conduce, formație care, ca și mine este la Bacău ca "la ea acasă".

Festivalul "Zilele Internaționale ale Muzicii Contemporane" este una din respirațiile acestui organism complex care este fenomenul componistic de astăzi și la care ne raportăm cu toții de câțiva ani buni încoace. Fiecare ediție are bucuriile și nouățile ei. Cea din acest an a fost prilejuită de întâlnirea unor marcante personalități - directori de mari festivaluri europene de muzică contemporană - întâlnire găzduită de primăria orașului imbrășare a Bazului, la Tescani, în umbra Orfeului moldav.

A fost un schimb fructuos de idei, de informații; am făcut cunoștință cu diferite maniere de lucru, cu posibilități de structurare a programelor, cu direcții noi într-un spațiu geografic amplu.

Coordonat de Rodica și Liviu Dănceanu, simpozionul cere dreptul la viață în aceeași măsură în care o face creația pe care diversele școli de compoziție prezente pe așful manifestărilor o cere la rândul ei. Este și motivul pentru care Bacăul rămâne dator cu o a doua întâlnire la același nivel în a zecea ediție a Zilelor Internaționale ale Muzicii Contemporane.

PETRU STOIANOV
compozitor-ROMÂNIA.

Ultimele trei ediții ale Festivalului Internațional de Muzică Contemporană de la Bacău le-am urmărit pe viu, atât prin prezența fizică la concert, cât și prin lucrările mele asumate în repertoriul Filarmonicii "Mihail Jora" și al Atelierului "Archaeus" din București. Fiecare ediție a venit cu noutăți artistice tulburătoare prin valoarea lor, situând fenomenul de la Bacău la o înălțime amețitoare pentru cei ce nu-i cunosc dimensiunile și spiritul. Muzicienii spanioli, prezenți anul trecut în sala de concert de aici, au fost efectiv fascinați. Înalta cotă valorică a festivalului a devenit pentru mine ceva obișnuit. Am certitudinea că la Bacău trăiește acel excepțional spirit înnoitor, care ține pasul la cel mai înalt nivel cu fenomenul

componistic și interpretativ al epocii. Din modul cum își asumă Filarmonica "Mihail Jora" repertoriul contemporan internațional, deduc excelența aplicației și înțelegerea acestei arte și mai ales profesionalismul fiecărui instrumentist. Nu știu la ce nivel valoric este situat dirijorul Ovidiu Bălan în țara dumneavoastră, dar știu acum că este unul dintre puștii din Europa cu o gândire și o intuiție atât de profundă. Aș dori să notez apropierea și sentimentele de adâncă simpatie pe care le nutresc pentru organizatori, pentru domnii Liviu Dănceanu și Vasile Pruteanu, stima ce o port Departamentul pentru Cultură al Bacăului.

JAVIER DARIAS,
compozitor-SPANIA

Festivalul Internațional de Muzică Contemporană din Bacău a devenit una din stelele mondiale ale muzicii, prin confruntarea diferitelor stiluri ce se întâlnesc aici. Îl consider reflexul unui moment istoric, prin modernitatea constantă și neașteptată a muzicii care se interpretează aici. Este o comunicare a unei lumi sănătoase - cu un nou limbaj, specific viitorului - pe care am găsit-o numai aici la Festivalul din Bacău.

Consider acest Festival un punct de referință pentru muzica contemporană europeană.

Rafael MIRA,
compozitor-SPANIA

"Zilele Muzicii Contemporane", manifestare a spiritului de astăzi în căutarea infinitelor deschideri colocoiale, numără deja, la propriu - nouă primăveri. Să o recunoaștem, este o vârstă! Raportat la devenirea individuală - o trecere de prag spre adolescență. Raportat la destinul devenirii culturale, IX, număr magic, ar putea părea un prag secund, minor. Ar putea... dar... nu este nici pe departe așa. Pentru că forța de iradiere a acestui Festival (majuscula este obligatorie!!!) se conjugă perfect cu forța personalităților creatoare și interpretative care se implică în realizarea lui. Și nu doar în ediția a doua... a cincea... a noua... ci în realizarea arcului

de continuitate care există. Pe care îl așteptăm și îi intuim devenirea orizontală în continuă depășire și așteptare. Pe care simțim cum l-ai putea apropia, acordându-l de fiecare dată cu media sumei personalităților care îi conferă personalitate.

Despre Bacău pot spune multe - dar cred că cel mai frumos compliment acum, în arcurile ce conduc spre ediția a zecea, este faptul că, privind înapoi, putem spune cu mâna pe inimă, despre fiecare din edițiile sale că "aceasta a fost mai bună decât cea dinaintea ei". Așa să fie și de aici înainte.

prof. **Carmen STOIANOV**,
Academia de Muzică București

Am trăit, la Bacău, una dintre cele mai fericite și mai sporitoare experiențe artistice. Poate unică în felul ei. Între festivalurile europene de muzică contemporană, cel de la Bacău s-a dovedit remarcabil nu numai prin valorile componistice și interpretative, cât mai ales prin spiritul lui viu, elevat, care (într-un anume fel) și depășește epoca. Uimitoare este întâmplarea că în acest oraș s-a așezat, timp de un deceniu, un fel de Salzburg al muzicii contemporane. Ceea ce mai pare încă incredibil pentru cultura occidentală, este suflul novator, premergător al noilor fenomene artistice care vin din estul Europei. După un festival ca acesta, ideea că

trecem în secolul următor fără să ne cunoaștem în profunzime muzica secolului nostru, nu mai are motivație. Pentru că, dintr-o înflorire a 38 de compoziții admirabile, cel puțin jumătate sunt atinse de aripa excepționalului. Nu mă miră ideea a 9 compozitori, care și-au dedicat lucrările festivalului de la Bacău. Este onorant și pentru ei și pentru dumneavoastră. Aceste compoziții vor circula în Europa și vor mira pe multă lume că poartă dedicația Bacăului.

În Italia ne vom întâlni rar cu un fenomen asemănător celui de la Bacău. Noi plătim încă un tribut greu stării socio-culturale a populației, obișnuită cu muzică de operă - iubită și ascultată repetat, până la saturație. Orice gen de muzică am prezenta în concert, trebuie să ne întorcem repede la "Tosca", la "Traviata", la "Rigoletto". De aceea, la noi muzica actuală este un fel de intrus, de cele mai multe ori neacceptat. Asta nu înseamnă că nu se compune muzică la cerințele contemporane. Succesul ei este, însă, mult prea nesigur.

Adriano MARTINOLLI,
dirijor-ITALIA

O pornim către Bacău pregătit să ajung la o provincie ca toate celelalte (ele sunt la fel pretutindeni, indiferent dacă este sau nu țară dezvoltată).

Dar am găsit aici muzică bună, ansambluri foarte bune, o atmosferă minunată de preocupări profesionale și un Festival excelent care s-ar alătura cu demnitate omologilor săi cei mai prestigioși din lume. Din acest punct de vedere domnul Dănceanu a știut să facă din provincia asta o capitală a muzicii europene. Uimitor cât de atenți și de rafinați s-au dovedit organizatorii festivalului - Inspectoratul pentru Cultură al Județului Bacău, Filarmonica "Mihail Jora" și Centrul Cultural "George Enescu" de la Tescani. Datorită lor un act cultural de vârf a devenit și un sejur admirabil pentru noi străinii, participanți la acest festival.

Sokol SHUPO,
compozitor-ALBANIA

Comunicarea directă dintre compozitori și interpreți, dintre muzicienii mai multor emisfere geografice, cunoașterea preocupărilor și tendințelor dintr-o țară sau alta, sondarea filonului care propulsează în lume muzica nouă - iată menirea adevărată a unui festival de anvergură celui de la Bacău.

Inițierea convorbirilor de la Tescani dintre directorii de festivaluri din Europa (chiar dacă a început prin raportarea și prezentarea a ceea ce fac ei) s-a transformat într-un fertil schimb de opinii, cu posibilități de a concluziona productiv în această artă, uneori acceptată de marele

public, altorii nu. (Mă refer la muzica contemporană).

Nu știu cum va reacționa critica muzicală românească la propunerile noastre. Ca pianist am simțit nevoia unei evadări din structurile, formele prea concrete. De aceea, am inclus cu bucurie în repertoriul pianistic sumă de lucrări ale compozitorilor olandezi, nu atât pentru nouțea lor, cât mai ales pentru că acestea răspundeau înclinațiilor noastre sufletești și aduceau un aer proaspăt într-o lume saturată de formule uzate. Este și un răspuns propriu al nevoiei de schimbare, de înnoire a interpretării pe un instrument mult solicitat de la Haydn încoace.

Diversitatea de stiluri, de muzici propuse, a făcut din festivalul de la Bacău un reper demn de luat în seamă în peisajul artei contemporane. La noi activează mai multe grupări de muzică nouă, fiecare abordând un domeniu cât mai puțin bătut. Un festival de acest gen este un lucru obișnuit. Asta nu înseamnă că și agreez. Ca la dumneavoastră, de altfel. Întreruperea cursului și fluxului de informații ar fi, însă, o catastrofă. Ar bloca posibilitățile de progres. De aceea, un festival ca cel de la Bacău este mai mult decât necesar.

Gerard BOUWHUIS,
pianist-OLANDA

Compozitorul LIVIU DĂNCEANU

Lărgirea sferelor de exprimare artistică și spre experimental plastic a adus un plus de valoare și de interes celor trei manifestări înscrise în programul Festivalului Internațional "Zilele muzicii contemporane". Expoziția de avangardă "EXPERIMENT '95" a reunit pe simezele Galeriei "Alfa" de la Bacău nume prestigioase în România, cunoscuți cercetători ai limbajului plastic novator. Artiștii din țările europene, care ni s-au alăturat, sunt cunoscuți, la rândul lor, ca experimențatori redutabili, propunători ai unor viziuni spectaculoase și ai unui mod de gândire liber, netributar canoanelor de până acum.

În acest fel, festivalul s-a prezentat ca un concept complet de artă contemporană, cu posibilități de informare mult mai ample, glisând în domeniul muzical și cel pictural cu mai multă lejeritate. S-au deschis (putem

spune fără rezerve) orizonturi benefice de influențare. Artele privite în complementaritate lor își pot fertiliza viziunile și capacitățile de exprimare la un nivel mai ridicat de tensiune intelectuală și afectivă. Pictorul poate sonda structurile sonore, inspirându-se din dinamica acestora, iar muzicianul poate primi idei de cromatică, ton, formă și expresivitate de la modul de organizare al materialului pictural. Lucru productiv și pentru unul și pentru celălalt.

Ideal ar fi ca acest festival să fie dezvoltat și pe terenul altor arte (teatrul, film, dans etc.), conturându-se o imagine cât mai completă a artelor în spectrul de gândire modernă, neînconșetată de formele depășite sau tributare acelor "idola mentis"

Ilie BOCA,
pictor-ROMÂNIA

ZILELE "I. L. CARAGIALE"

CONU LEONIDA FAȚĂ CU REACȚIUNEA

Spectacolul creat de studenta la regie Bori Varga Ghițulescu pe cunoscutul text al lui Caragiale are prospețime, ingeniozitate și e mobilat de acțiuni insolite, neașteptate. Un personaj

prezent în scenă privesc prin rama galbenă a unui tablou toată tevatura, contemplând-o malițios. El este figurat de studenta Carmen Schirlu, cu o bună prestație și în rolul Saței.

Cei doi interpreți principali, Tudorel Filimon (Leonida) și Coca Bloos (Efimița) sunt actori cu virtuți comice deosebite al căror joc plin de culoare, a încântat publicul.

Mizând pe calitățile lor actricești, dar și pe propria viziune a textului, interesantă, novatoare, Bori Varga Ghițulescu a realizat un spectacol viu, incitant.

C.M.P.

Bori Varga Ghițulescu, regizoarea spectacolului, în timpul repetiției

REBELUL CARAGIALE

(urmăre din pag.4)

tară (Gherea, Delavrancea și alții) care nu îl ocoleau niciodată în drumurile lor europene. Abundența scrisorilor din perioada berlineză dovedește intenția reconstituirii în mic a unei lumi bucurătoare în selecție strict personală încât ipoteza lui Ionesco trebuie pusă serios la îndoială, resentimentele lui Caragiale față de conaționali săi fiind cu totul selective. La Berlin, Caragiale a descoperit soluția paradoxală de a fi în România fără a fi cu adevărat, caz de decepție națională cu totul neobișnuit, aspirația fiind, de regulă, dizolvarea în aria culturală și lingvistică a țării de emigrație. Deși teoretic admite că "în interesul literaturii noastre naționale n-ar strica să ne cunoască străinii" cum îi scrie lui Emil Isac nu numai că nu a făcut nici cel mai mic gest de ambasador literar în Europa de vest, dar nici măcar un efort pentru a-și face cunoscută propria operă. Iată-ne obligați să îl aducem în scenă pe Vasile Alecsandri, un personaj care nu i-a făcut niciodată plăcere. Raporturile dintre cele două personalități ale teatrului românesc au fost reci fără a trece în ostilitate fățișă ori să depășească etapa subestimării prin omisiune. Ostilitatea venea din partea discipolului care și-a depășit maestrul, dar nici Alecsandri nu s-a arătat vreodată interesat să-i menajeze orgoliile. După lectura comediei "D'ale carnavalului" la Junimea, Alecsandri și-a expus importante rezerve formulate poate cu un aer senineral ce l-au rănit pe Caragiale care s-a și grăbit să compună un calambur destul de căznit prin care drama Ovidiu devenea O invidie. Mai mult, întâmplarea a făcut ca în urma unei campanii de presă D'ale carnavalului să fie scoasă de pe afiș și înlocuită chiar

cu Ovidiu. Poate nici Alecsandri nu putea uita că într-o suită de articole belicoase publicate în România liberă în 1878 (Cercetare critică asupra teatrului românesc) un bilanț sever asupra stării dramaturgiei, Caragiale nici măcar nu-i pomenea numele. Închizând paranteza, trebuie să observăm că pe cât a fost de retractil Caragiale în relațiile europene, pe atât de abil se arăta Alecsandri ale cărui relații și demersuri în favoarea culturii românești în aria franceză rămân până azi fundamentale chiar dacă ar fi să amintim doar Culegerea de poezii populare comentată elogios de Prosper Mérimée sau de prima versiune franceză a Gramaticii limbii române. Două tipuri de contacte europene. Poate că examinând modelul Caragiale de a trăi în Occident izolându-se în același timp de acesta am putea descoperi una din cauzele circulației internaționale deficitare a uneia dintre operele literare cele mai adulate în România. Cam prost, mon cher - am putea spune în încheierea acestor exerciții de descompunere. Oricât am pretinde, din onestitate critică, din conștiință intelectuală sau din patriotism rănit un destin internațional pentru teatrul lui Caragiale, acesta se dovedește rebel, lipsit cu totul de "docilitate" europeană și la fel de orgolios și necomunicativ ca și autorul său transplantat la Berlin pentru că, în fond, omul și opera au același temperament și același tip de adresare. Poate că ar fi necesară pentru moment, o "despărțire" de Caragiale înțeleasă ca interval de reflexie în care să medităm în ce măsură a fost solicitat de mai multă vreme ca profet al neamului și neglijat ca scriitor. Pentru că dacă vom continua să îl supralicităm ca profet malițios al civilizației române moderne, opera lui Caragiale va continua să rămână o chestiune românească.

UN EPISOD BIOGRAFIC CONTROVERSAT :
NUMIREA LUI I. L. CARAGIALE LA DIRECȚIA TEATRULUI NAȚIONAL

(urmăre din pag.4)

refuz, temeiul trebuia să fie solid căci el ar fi venit din partea mentorului literar, care crease în jurul operei un curent de simpatie și de înțelegere, de care numai Eminescu se bucurase. La rândul său, Caragiale a comentat aprins, cu prietenii delicata situație.

Nicolae Petrașcu, chestionat de ministru, se dovedește a fi prevenit: "Într-o seară la masă, eram numai noi, cu d-na Maiorescu, el întreabă rar și cântând silabele: Ei, pe cine numim director al Teatrului Național? Duliu (Zamfirescu) ar fi fost bun, dar el ne lipsește. Pe Caragiale - răspunsei eu. De regulă, când Maiorescu pune astfel de întrebări, era mai mult ca să audă și alte păreri, căci adesea el o avea pe a lui: "Caragiale?" reluă el, director de scenă, da, dar administrator al teatrului cu socoteli, cu cifre... nu-l văd".

Iacob Negruzzi, redactorul Convorbirilor literare și coautor cu Caragiale la libretul operei Hatmanul Baltag, ascunde în veșmântul gândului elegant exprimat, o perfidă ripostă la ironiile carageale, cărora nu le putea ține piept: "... eu îmi dădui părerea că ar ar fi mai bine să i se

Scenă din spectacol

"DESPRE LUME, ARTĂ ȘI NEAMUL ROMÂNESC"

Ediție de D.C. Mihăilescu

...Proclamarea redeșteptării și emancipării noastre politice a fost semnalul inaugurării celei mai teribile și înjositoare tiranii - tirania vorbei. Iată cine ne-a stăpănit o jumătate de veac cu ultima cruzime: vorba, vorba un flată și seacă - legenda.

Ea a avut, ca toți tiranii elastici, gardă și găzi, curțizani, lingușitori, bufoni și mulțime aiurită. Vai de cel ce cuteza să nu i se-nchine fără condiții era huiduit de curțizani, scuipat de bufoni, biciuit, stigmatizat și executat în aplauzele mulțimii nenorocite de-nchinători.

A gândi era cea mai grozavă vină; a râde, cel mai negru păcat. Niciodată gândirea n-are alt vrăjmaș mai cumplit decât vorba, când aceasta nu-i este vorbă supusă și credincioasă, nimic nu arde pe ticăloși mai mult ca râsul.

Nu mi-este drag condeiul, crede-mă; ba chiar dimpotrivă. E o uenaltă cu care n-am făcut niciodată ceva cumsecade pentru lumea mea, dar cu care mi-am făcut totdeauna mie însumi mare neceaz și multă pagubă. Oricând aș putea, i-aș schimba bucuros pe o uenaltă mai onorabilă, mai fotoastoră și altora și mie. Să aibă de la mine toți vrăjmașii mei numai această urare: neam de neam lor, măcar unul la trei copii să le ajungă literați români, dar nimic altceva decât literați români!

I.L. Caragiale

găsească o altă funcție mai potrivită caracterului său. Prea era grea o administrație atât de vastă și de complicată pentru o natură mai predispusă la lucruri de imaginație decât la o muncă istovitoare de seacă administrație și la conducerea acelei clase de oameni susceptibili și nervoși, cum sunt artiștii și artistele dramatice".

Rigidul Duliu Zamfirescu, persiflat de Caragiale pentru aerele sale nobiliare, pretinde, peste zece ani, într-o scrisoare către esteticianul Mihail Dragomirescu, că, atunci când i s-a cerut opinia, ar fi fost animat de simțul valorii, în ciuda resentimentelor, recomandându-l pe dramaturg cu căldură.

O consternantă versiune a numirii o dă profesorul I. Suchianu: în urma unui reușit spectacol alegoric regizat de Caragiale la Sinaia, regina-poetă s-ar fi arătat mirată că dramaturgul, care-i citise la palat - cu câțiva ani în urmă - O scrisoare pierdută - nu este și director al Teatrului Național. Caragiale ar fi răspuns, cu falsă umilință, că nu-l vrea Maiorescu. "Am să te numesc atunci eu, căci pe mine nu cred să mă refuze domnul Maiorescu" - ar fi sunat augustul verdict.

Cel mai mult teren a câștigat, pentru biografi, versiunea poezului și gazetarului D. Teleor. Acesta, nelipsit, ani în șir, de lângă halba genialului confrate, a trecut posterității, într-un dialog de fantezie un amănunt de culise, aflat poate chiar de la cel în cauză. Maiorescu, vrând să pună capăt afacerii, s-ar fi consultat cu Petre Carp: "Pe cine zici tu, Petreche? - "Dacă vrei să faci una boacăne, te-aș povătuși să-l numești pe Caragiale!"

Deci ezitarea scrupuloasă a ministrului, opoziția fermă, clădită pe o prejudecată, a cunoscuților influenți, sprințul competent al altora, intervenția reginei, voia întâmplării dictată de o bună dispoziție - iată tot atâtea motive de a medita la întrebarea dacă nu cumva directoratul lui Caragiale

era compromis dinainte de fi semnat decretul regal.

Curiozitatea sa enormă îl purtase prin toate mediile; din Dealul Spirii, descindea direct în saloane, ca apoi să-l prindă zorile într-o simigerie. Omul deruta prin reacții imprevizibile, prin cozeria strălucitoare, adaptată nivelului intelectual al oricărui interlocutor, prin duhul vorbei cu seduătoare arome lexicale.

Scriitorul era lesne de abordat în pagina lui, omul - nu. Iritarea față de persoana, manifestată chiar de prietenii care-i prețuiau scrisul, este explicabilă. Un mare neliniștit, I.L. Caragiale, trezea suspiciuni și celor mai pătrunzătoare spirite (ca Maiorescu), care sancționau reacții și trăsături de caracter, ce aveau să fie considerate, apoi, în posteritate, linii definitorii ale unui fascinant portret.

Nu credem că ministrului Maiorescu i-a fost forțată mâna de vreo intervenție, sau că s-a lăsat convins de vreo opinie, oricât de influentă ar fi fost.

Chiar dacă se îndoia în sine sau în cerc intim, de capacitatea gospodărească ale dramaturgului, autorul Criticelor înțelegea ca nimeni altul decât rațiuni profunde l-au îndemnat pe Caragiale să se așeze în fotoliul lui Ion Ghica.

Era singura "stare a teatrului" pe care marele om al scenei n-o cunoscuse. Cu riscul unui eșec (la care ministrul poate că se aștepta) a întocmit decretul de numire convins că desăvârșite, astfel, armonia unei biografii. Fiețea spiritului maiorescian dă astfel încă o strălucită probă a ceea ce au însemnat omul și cărturarul în viața "cincului" Caragiale.

Când în seara de 1 octombrie 1888, la deshiderea stagiunii, nepotul de actori pribegi, fostul copist de roluri și sulfur s-a arătat în loja Direcției Teatrului Național, în mare ținută, culisele au trăit sentimente contradictorii. Un alt capitol de relații se deschidea, greu de înțeles pentru cine nu este familiarizat cu viața din teatru.

Carmen VOISEI

nu se aliniază unor modele poetice de azi deși este la curent cu unele procedee experimentate de noile generații de poeți. Ironia, de pildă, își face simțită prezența și în aceste măturisiri ale unei ființe care știe să rămână plină de feminitate fără a-și clama pasiunile, dar și fără a le denatura într-o cochetărie filozofică. Volumul ei se constituie ca jurnal liric în care poemul ia naștere din notația simplă, nesofisticată, a unui moment privilegiat al zilei, din surprinderea unui fragment de spațiu (real sau imaginar), elogiu al vieții necontrafăcute, al existenței trăite pe viu, nedigerată de fălcile "abstracțiunii", "sintezei", îmbrăcată în "straiete noțiuni" (O imagine tristă).

Ion CRISTOFOR

Dimineți însorite

Dimineți însorite
cuprinse în brațele tandre
ale copacilor,
frumoasă și plină de bun augur
e ziua îndrăgostiților.
Acoperă albastrul,
ascunde adevărul în palmă
și mângâie duosul, catifelatul
suflet.

Sunny mornings

Sunny mornings
embraced by the tender arms
of the trees,
so beautiful and auspicious
is the lovers' day.
Cover the blue,
hide the truth in your palm
and soothe the soft, velvety
soul..

Dor

Ci iată-mă pregătită
să-ți fiu patimă, gând,
mângâiere
să îndrăznim marea expediție
în parcul traficantilor
de iluzii,
să îndrăznim - îți spuneam -
noi înșine
o mare iluzie în spațiul dezinfectat
de visuri,
amume ornat pentru noi
cu frunzișuri aromatate, de plastic,
cu zămbete închiriate
mai pe nimic ...
Ci lasă-mă, deci,
să privesc ultimul asfințit demodat,
Măine se vor distribui
noile răsărituri
de calitate superioară,
după cum se zvonește, și poate
ni s-a programat să visăm
ce va mai fi
prin trecutul nostru barbar.

Desire

So I am ready
to be your passion, your thought,
your caress.
let's dare the great expedition
in that park where
the illusion speculators wait
let's dare - I was telling you -
we, ourselves
a great illusion
in that area disinfected
by dream
specially decorated for us
with sweet scented leafage, plastic made,
with import paths, first - quality,
with smiles
hired for nothing
So let me
watch the last old-fashioned
sunset.
Tomorrow new sunrises
will be delivered,
they will be first quality, too
as they say, and may be
we have been scheduled to dream
what is to be
in our barbarian past.

Autoportret

Cineva din oglindă
surzând cuiva
de dincolo
de umerii mei;
înfrigurată rază
strigându-și singuratalea.

Self-portrait

Someone in the mirror
smiling to someone else
beyond
my shoulders;
anxious ray
shouting its solitude.

De parcă ...

Se făcea că dinspre
evul mediu târziu al orașului
în loc de porți se deschideau aripi
și aștrii priveau cu invidie
umbrele noastre lunecătoare
pe ziduri,
de parcă noi înșine
am fi dat nume îmbrățișării,
de parcă noi înșine
inventasem sărutul,
de parcă saliva unui zeu
procease rova grădinilor
suspendate în moliciunea privirilor noastre ...
Ce liniște, doamne, strigătoare de timp se
năstea

As if ...

It seemed that
wings were opening
instead of gates
from the late Middle Age of town
and envious stars were watching
our slipping shadows
on the walls,
as if we, ourselves
had given a name to the embracement,
as if we, ourselves
had invented the kiss,
as if the spittle of a God
had precreated the dew of the gardens
hanged on the softness of our look ...
Oh, Lord, What a silence, calling for time
was borming and bursting
the shell of the minute;
what a silence, crumbling spaces
was falling on the eye of the thought,
as if hidden vibration
had melted our stain, as if
we weren't but a faded vibration,
as if ...

și spângea
carapacea secunde;
ce liniște năruitoare de spații
se abătea peste ochiul gândului,
de parcă vibrații ascunse
ne topiseră încordarea, de parcă
nu mai eram decât o vibrație stinsă,
de parcă ...

Schimb de imagini

Iată, în sectorul acela, îmi spui,
va fi curând
o ploaie de meteoriti,
iată și sârma ghimpată,
de veghe în calea oglinzii concave
a visului; iată și herghelile de imagini
printre nouri,
tăcute, îngrijorate de năvala
feluritelor chi puri
fabricate în grabă
pentru târgul de mostre.
Ah, pe aici trebuia să-ți fie
repartizate, îmi spui,
(cu acte în lege) un epitet, o metaforă,
două, trei comparații. Nu știu cine
a încurcat hârtiile că, uite, adevărul
ce îți se cuvenea
e și nu e, parcă un incendiu,
dar și un puhoi de ape nemăsurat.
Dar semnează odată: Am primit
"o mare de flăcări".
printre romantici găsești tu
vreunul
să poți face schimb de imagini.

Image exchange

Look, you are telling me,
soon there will be a meteorite rain
in that area,
look at the barbed wire, too,
watching on the way
of the dream concave mirror; look at
the herd of images
among the clouds,
quiet, worried about the rush
of the different faces
manufactured in haste
for the sample fair.
Oh, they should have been distributed by here,
you are telling me,
(with sealed documents) an epithet, a metaphor,
two or three analogies. I don't know who
made a mess of all these papers, because, look,
the truth supposed to be yours
can and cannot be found
it looks a fire,
or like an endless flood.
But sign, after all I received
the receipt of "a flame sea"
you'll find some romanticists
to make an images exchange

Statui

Liniștea unei eclipse
pe conturul asfințitului,
din aproape în aproape -
geometria unor umbre prelungi,
păstrând încă ardoarea sărutului
și nemișcata îmbrățișare,
și frisonul cutreierând
ca o iluminare...

Statues

The silence of an eclipse
on the frame of the sunset,
from near to nearer -
the geometry of so long-shaped shadows
still keeping the passion of the kiss
and the still embracing
and the shiver wondering
like an enlightenment...

O ghirlândă de fluturi
împrejurul unui cuplu pietrificat
lângă o bancă
din parc;
noi pășind printre crucificații
preafericiți ai iubirii
spunându-ne grațioase banalități.

A butterfly garland
around a stoned pair
near a bench
in the park;
we, walking among
the crucified saints of love
talking about sweet nothings.

Confesiuni

Palidă seară
ascunde priviri viștoare
în așternutul toamnei;
sub cupola ta e fericirea
visată atât,
speranța...
Palidă seara de toamnă;
ce ușor e să spui
te aștept,
ce ușor, palidă seară...

Confessions

The pale evening
is hiding the dreamy glances
into the autumn bedding;
under your vault the happiness spreads,
Dreamt so much,
the hope...
The pale autumn evening;
How easy to say
I'm waiting,
so easy, pale evening...

Toamnă candidă

E toamnă candidă -
lumină căzând oblic,
frig dubios,
cu degetele răsfirate
printre isprăvi și eresuri;
fructul izbindu-se cu zgomot surd,
ca un cuvânt la millocul frazei,
tu întrebându-te
despre șoapte întâmplatete
în pragul zilei aceleia
sprijinite în muguri.
Ca o curbă îndoiala pornește,
tot măsurând,
finiță cu finiță și,
doamne, încă neștiind ce-i cu el,
cel de-al doilea adevăr
își dă drumul pe frânghie
și-un al treilea se și pregătește,
gătit princiar să-l aștepte
pe-al patrulea,
O, e atât de târziu
în lumina pulverizată
a toamnei,
așa stând între desprinderea fructului
și ecoul căderii lui

Tender autumn

It's tender autumn -
light strikin askew,
unrealiable cold,
with fingers spread
among deeds and delusions;
the fruit hitting with a muffled sound,
like a word in the middle of the sentence,
you, asking yourself
about whis pers happened
at that day break
supported by buds.
Like a curve the doubt is starting,
keeping to weight
being by being and,
oh, Lord! still without knowing what's about
himself,
the second truth
glides on the rope
and there is a third one getting ready,
princely smartened to wait for
the fourth one,
oh, it's so late
in the sprayed light
of the autumn,
so, standing, between the falling of the fruit
and it's echo
coming from an unknown century.

Haiku (III)

Înlăcrimate
fîre de iarbă:
singurătăți povestind...

Haiku (III)

All in tears
grass blades:
chatting solitudes...

Andrei PLEȘU:

“AM ÎNVĂȚAT SĂ DEMOLĂM”

- Domnule Andrei Pleșu, am aflat că, în cursul unei vizite protocolare pe care ați făcut-o la prefectura județului, ați livrat câteva interese ale ideii privind o cămăbră publică de interesare a noastră în Europa. E adevărat?

- Ar fi mult spus că am livrat ideea, eu am livrat probleme, la care domnul prefect a avut unele idei de soluție, ceea ce m-a bucurat. Problemele puse de mine, țineau în mod paradoxal, de intrarea în Europa. Nevoind cu prea multă solemnitate despre acest lucru trebuie să realizăm că, în fond, lucrurile încep de la nivele care par superficiale, dar sunt decisive. Câtă vreme rămân closete proaste, prost întreținute, câtă vreme nu o să curgă apa normal în casele oamenilor, în instituții publice nu putem spera să intrăm în Europa. Deci am pledat pentru o cultură a closetului care ar trebui să devină o preocupare pentru orice bun administrator.

Eu, de pildă, dacă aș fi primar într-un oraș, mi-aș face un titlu de glorie din rezolvarea, convenabilă, europenească a igienei publice. Repet, care un detaliu, pare o chestie secundă în timp ce sunt atâtea lucruri care au un aer mai urgent și mai monumental, dar asta face parte din detaliile care plasează o țară pe un anumit nivel de civilizație. Și cred că în momentul în care, intrând în România, nu ai să mai simți o diferență atât de mare între anexele sanitare din țară față de cele din străinătate vom fi făcut un uriaș pas înainte.

- V-am auzit vorbind în cursul acestor zile băcăuane despre simțul culturii și despre cordialitate. Ați vrea să vă mai opriți puțin asupra înțelesului acestora în accepția dumneavoastră?

- Pot să încep cu cordialitatea? Pentru că eu cred că este o dimensiune importantă a culturii. Cultura e de negândit fără comunicare, fără celălalt și fără o percepție cordială a celuilalt. Cordialitatea vine de la inimă, cum bine se știe și implică deci o anumită disponibilitate care nu e strict afectivă față de ceilalți. Inima celor din epocile mai vechi era un centru al ființei care cumula și facultăți ale afectului. Era un fel de organ suprem care trebuia să domine întreaga desfășurare intelectuală a cuiva. Cultura este un fel de a te raporta la celălalt în numele unor valori care exclud brutalitatea, proasta creștere, prostul gust și orice formă de aroganță. Nu se poate imagina un act de cultură decât pe temeiul unei reale dorințe de a crea bucurie în jurul tău și de a trăi tu însuși în bucurie. Și cordialitatea face parte din bucuriile vieții.

- Cum n-am vorbit încă nimic despre scrierile dumneavoastră am să vă spun că, răsfoind “Limba păsărilor” am reținut următoarea formulare: “A vorbi înseamnă a-ți vitaminiza sau a-ți otrăvi interlocutorul”. Mi s-a părut frapantă, ca multe alte formulări scâpărătoare din carte, dar oricum vă întreb: care din cele două “operațiuni”, vitaminizarea sau otrăvirea este la ordinea zilei?

- Se abuzează de limba română și la ora actuală. Una dintre victimele vechiului regim a fost limba română și ea continuă să fie victimă și acum. Încă nimeni nu se gândește la recuperarea terapeutică a limbii române. Ea a fost schimonosită, simplificată, schematizată, transformată în limbaj de lemn pre-revoluționar, devenit, supărător de repede, post-revoluționar. Pe de o parte, printr-un fel de gazetărie inflaționară încăpută pe mâna unor neprofesioniști care au făcut și fac presă într-o atmosferă de toxină publică, așa cum e deocamdată atmosfera din fostele țări comuniste și la noi în special. Astfel că pe acest fundal limba este în continuă traumatizare, schimonosită și folosită într-un fel războinic.

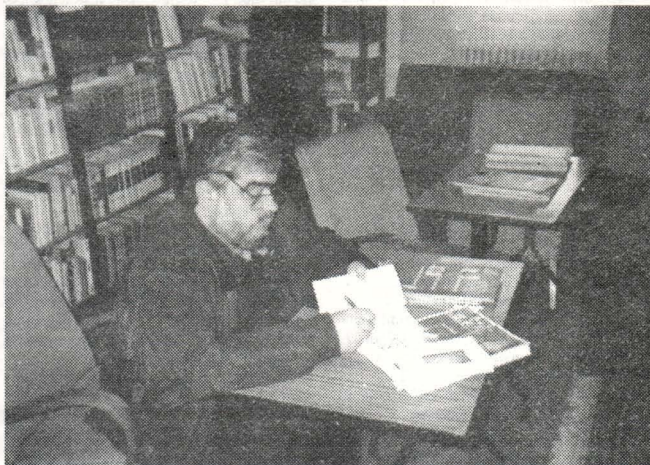
Războiul trebuie dus cu alte arme pentru ca limba să-și păstreze noblețea și inocența. La ora asta suntem într-un spațiu lingvistic care și-a pierdut noblețea și inocența.

Invitat la Bacău de Centrul Internațional de Cultură și Arte “George Apostu” cu ocazia decernării Premiului “George Apostu” pentru anul 1994, domnul Andrei Pleșu, care face parte din juriul ce acordă acest premiu, a avut amabilitatea să ne acorde un interviu.

- Sunteți, de o bucată de vreme, prins cu dumneavoastră în mrejele gazetăriei ca director al revistei “Dilema” care, iată, a împlinit deja doi ani de existență ajungând să se impună, prin ținuta intelectuală, pe piața publicisticii românești actuale. Cum trăiți această nouă experiență?

- Cu emoție pentru că simt că nu am găsit rutina bună a profesiei. Tatonez, experimentez, greșesc, însă am norocul de a fi înconjurat de o echipă extraordinară care mi se pare marea reușită a acestei reviste și pe care mă bucur și atunci când eu sunt mai indisciplinat. E o experiență care mă pasionează și care e, între altele, și o încercare de rezolvare a crizei de care vorbeam înainte, a dramei pe care o traversează limba română.

- Este deci gazetăria pentru dumneavoastră una dintre acele “risipiri sporitoare” de care aminteți în “Minima moralia”?

- Până la un punct da, și mai ales în acest moment în care eu cred că fiecare intelectual trebuie să opteze pentru risipire. Nu e un moment de retragere calmă în limitele unei vocații solitare. Cred că suntem cu toții mai mult sau mai puțin obligați să ne mișcăm mai mult și să contribuim în feluri specifice la recristalizarea unei lumi normale. Și gazetăria poate fi un asemenea efort deocamdată pe care trebuie să mi-l asum atât timp cât o să fie nevoie.

- Revenind la cărțile dumneavoastră, cum ați găsit acum, la opt ani de la prima ei apariție “Minima moralia” recent reeditată?

- Vreau să spun că destinul acestei cărți a fost oarecum paradoxal pentru mine. Cartea a fost scrisă în intenția de a dovedi că etica nu e o valoare supremă. Ea nu trebuie să devină normativă, nu trebuie să dăscălească pe nimeni. Există nivele ale spiritului care sunt deasupra ei. Eticul e un bun teritoriu de tonare și de asumare a problemei eticului și nu neapărat un set de soluții definitive. Or destinul cărții a fost de așa natură că eu am fost identificat ca un etician, ca un specialist care e solicitat de câte ori e vorba de etică, de parcă eu aș deține rețete. Adică sunt obligat să așez o competență pe care eu o contest în carte. Așa că nu pot să fac nimic împotriva acestui destin al cărții care a fost și continuă să fie prizată într-un anume fel.

- Dar ați găsit acea sănătate morală după care tânjeați în carte?

- Cum s-o găsească? Ar fi o prezență sau spun asta și ar fi semnul unei îmbolnăviri sigure. Sănătatea morală e ceva care trebuie vizat în permanență pentru că nu ai niciodată siguranța de a o deține.

- Ați vorbit și ați scris în mai multe rânduri despre “legenda Noica”, afirmând că noi avem nevoie de legende. E vorba despre un anumit tip de legendă?

- În general cred că oamenii au mare nevoie de legende pentru că au nevoie de repere care să depășească condiția obișnuită a umanității. Cu alte cuvinte, au nevoie să privească în sus. În mod special, în România de azi, cred că avem nevoie de legende pentru că ne-am învățat să demolăm prea ușor tot ceea ce conta ca valoare stabilă până acum și ne-am deprins să nu mai putem admira, să nu mai putem respecta și să ne comportăm prea nonșalant cu lucrul care ar trebui să facă parte din certitudinile noastre, așa încât cu cât mai multe legende benefice, cu atât mai bine pentru noi toți.

pot decât să invoc un pasaj din Evanghelia care-i plăcea foarte mult lui Steinhardt “Cred Doamne, ajută necredinței mele”.

- V-am auzit, la un moment dat, în acest sejur băcăuan, vorbind despre drama intelectualului din Est, și chiar despre o anumită vocație a ratării detectabile la acesta. Ați vrea să nuanțați puțin chestiunea?

- Da, spuneam că în această parte de lume a apărut și a funcționat un tip de intelectual care n-a funcționat sau care n-a mai funcționat la un anumit moment dat în Vest. Tip numit de mine intelectualul nerentabil. Care știa că oricum e greu să publici, știa că nu va face carieră, că nu are instrumentele necesare la îndemână. Există apoi cenzura, teme de cercetare obligatorii și atunci a apărut un tip de intelectual care se consuma în oralitate. El și-a permis libertăți pe care într-un sistem bine organizat nu ți le poți permite, a fost enciclopedic, a călătorit peste mai multe specialități sau a trecut de la o specialitate la alta cu o grație rară într-un veac al specializării. Acest tip nu a vrut să-și valorifice, să-și fructifice înzestrarea, dar a trăit-o cu voluptate, ceea ce i-a dat un farmec, un pitoresc anumit. Tipul va dispărea însă pentru că o să vină și la noi structuri academice severe care-l vor obliga la o performanță ritmică. Dar, ar fi bine ca înainte de a dispărea să luăm notă de el. Una din componentele portretului acestui intelectual era și ratarea pentru că nu reușea niciodată să lase în urmă o operă.

Sunt, de pildă, atâția tipi formidabili pe care i-am cunoscut și care, după dispariția lor, nu lasă nici o urmă specială. Ar trebui ca un viitor candidat la titlul de academician, în loc de discursul de recepție făcut, așa cum se face, în onoarea unui antecesor defunct, să țină un discurs de recepție în onoarea tuturor ratărilor români care ar fi putut ajunge academicieni și n-au ajuns.

- Domnule Pleșu, ce vă neliniștește cel mai mult din ceea ce se întâmplă acum la noi?

- Lipsa de memorie, ușurința cu care și populația și guvernarea, și opoziția, mai toată lumea deci a uitat cum s-a trăit aici înainte de '89. Și disponibilitatea de a recupera cu un fel de nostalgie care mie mi se pare criminală, stări de lucruri care păreau definitiv condamnate. Populația recade prea ușor în teamă, în ideea că toți nu era prea rău atunci, în reflexe de obediență anormale, iar guvernarea cad și ei prea lesne în reflexe de autoritate, de asemenea anormale. Așa că, dacă numai după 5 ani am uitat atât de repede și de ușor, nu ne putem aștepta la o evoluție încurajatoare a lucrurilor.

- Nu mi-ați spus nimic până acum despre Bacău de care vă legați atâtea amintiri, nici despre Centrul “George Apostu” la care vă aflați acum, așa că vă rog totuși să o faceți în finalul interviului nostru.

- Sunt legat de Bacău, de fapt, ca o victimă a Bacăului. Am făcut armata aici, care nu a fost un episod prea fericit din viața mea, aici mi-am petrecut, la Tescani, și episodul numit exil, în '89. Păcat că toate acestea au devenit voluptăți până la urmă, armata mai puțin, trebuie să îmbătrânesc ca să recuperez toată plăcerea, dar toate celelalte s-au transformat într-un atașament care nu încetează să se manifeste cu o anumită ciclicitate și simt că mă leagă destinul ceva de Bacău drept pentru care și revin ori de câte ori se dărește ocazia.

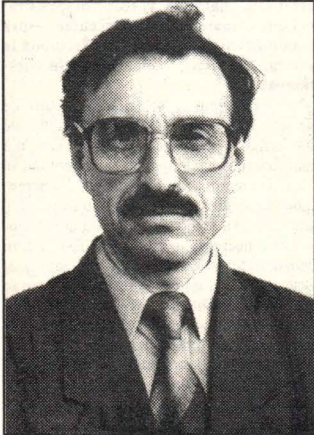
Și la acest Centru, unde sunt pentru a treia sau a patra oară, și unde se petrec lucruri care mă interesează, și la Tescani voi reveni pentru că aici se găsesc oameni și o atmosferă care au intrat în structura mea intimă, așa încât aceasta nu o să fie ultimul nostru interviu.

Convorbire realizată de Carmen MIHALACHE POPA

Vitralia

PROFIL

Petru Cimpoeșu s-a născut în anul 1952. Debutul în revista "Ateneu". Prima apariție editorială cu volumul "Amintiri din provincie" editura Junimea 1983. Primește Premiul pentru debut al Asociației Scriitorilor din Iași. În anul 1985 editura Cartea Românească îi publică romanul "Firesc". Ultima sa apariție editorială este romanul "Erou fără voce" (ed. Plumb, 1994) încununat cu Premiul Asociației Scriitorilor Iași.

Petru Cimpoeșu

FEMEIA TRECUT STRADA

Și după aceea? Ce urmează? Încotro o ia? Nici nu știu, deocamdată, de unde vine. Văzu... Trebuie neapărat să vadă ceva? Pur și simplu trece strada, atât știu despre ea în acest moment. Poate că e orăbă. Deci, nu văzu, nu își aminti - clișee evazive care denotă, cel mai adesea, incapacitatea de conectare la prezent, la realitatea imediată. Aș fi putut începe cu o descriere, ceva în genul: peste oraș se lăsa înserearea, dar e aproape sigur că în acest fel și fi ajuns la un alt personaj. Mă interesează ce se întâmplă cu ea în continuare. Ar trebui să-mi imaginez un loc concret, pe care îl cunosc bine și despre care pot spune ceva. În fața magazinului universal, de exemplu. Cred că am știut, am văzut acest loc chiar în timp ce scriam: femeia trecu strada; trecea pe acolo, am văzut-o din spate îndreptându-se către magazin, fără să-mi dau seama că ea pornise de mult spre magazin când eu m-am decis să scriu că trece strada.

Merse, puțin aplecat, de-a lungul vitrinelor înalte, privind în grabă la manechinele expuse acolo, îmbrăcate în haine scumpe și zâmbind precis trecătorilor - un zâmbet de muca.

Aici mai trebuie un element descriptiv, ceva care să continue în ritmul frazei de mai înainte, un insert sau alte câteva notații de ambianță. Apoi: ajunge la ușa principală, intră.

Dar încă nu știu de ce trebuie neapărat să intre aici. Ar putea, la fel de bine, să se întoarcă, să traverseze înapoi, să intre în magazinul de vizavi; încă nu e prea târziu.

Se opri, stătu câteva momente la îndoaie, căută ceva în poșetă. Deși poșeta nu are nici un rol aici. E a cincea oră când folosesc cuvântul *ceva*, a șasea, iată... Asta îmi trădează nesiguranța. Îmi trebuie un gest sau o mișcare oarecare prin intermediul căreia să induc cititorii în starea de așteptare, să-l facă să simtă durată. Aș putea specifica undeva, cât mai discret, că azi e ziua ei. Sau ziua unuia dintre copii? Ar avea astfel motive să cumpere florii. Dar de unde reiese că femeia care a trecut strada are copii? S-a opri lângă florărie...

Dar nu, și nici nu-o voi întoarce. E aglomerație. Se află la intrarea în magazin. Asta poate să rămână. Are un motiv oarecare să ezite, vâd eu mai încolo care. Încurcă circulația clienților. Cineva, un tânăr, un adolescent dă peste ea. Aștia sunt mereu grăbiți. Deci, rămâne adolescentul. Pardon, zise oarecum iritat că trebuie să-și ceară scuze. Nu-i o observație chiar re. Poate că nu avea chef să-și ceară scuze la ora aceea. Și de la cine? De la o femeie

care a trecut strada și s-a propit taman în locul cel mai aglomerat.

Mă rog, ea cum va reacționa? Se va da la o parte, va înțelege. Să zicem că da, sau, mai bine, începe să urce scările. La început, fără un scop anume. Fiindcă nici eu nu-l am. Ca să nu mă repet: în loc de la început, mai întâi. Mai întâi, fără un scop anume. Încet, nu se grăbea. Ar fi vrut ca în seara aceea să ajungă acasă mai târziu decât de obicei. Dar de ce? La stai un pic, câți ani are femeia asta a ta? Nu-i lipsit de importanță!

Dar încă n-am răspuns la întrebarea de unde vine. E un pic obosită. Nu un pic. Acum, câți ani are? Chiar dacă nu voi preciza, trebuie să știu. Să zicem: treizeci și cinci. Înseamnă că, dacă are copii, ei au în jur de zece - doisprezece ani. Și e singură, divorțată. Asta am știut-o de prima dată, din clipa când am scris femeia trecu strada. Altfel aș fi început: cei doi traversară...

Urcă fără grabă scările. Mai corect, scara. Treptele. Merge și scările, dacă e vorba de mai multe etaje. Sau nu? Pe adrese scrie: scara A, apartamentul cutare, etajul... Ce mă mai complice!

Obosită după orele de serviciu, sprijinindu-se mult cu mâna de balustradă. Va mai trebui să descriu: lumina; mirosurile umede; foșnetul vocilor în magazin. Cândva îmi făcuserm o listă cu clasificarea pe simțuri. Doi îndrăgostiți. Cumpărături pentru nuntă. Chi-puri de oameni.

Ajuns la etajul trei, merse direct la raionul de confecții pentru bărbați. Bună, Geta. Fără nici o introducere. Va nedumeri puțin. Cine e Geta? Nu-i neapărată nevoie să precizez. Dialogul dintre ele e suficient pentru a lămurii că e vorba de o prietenă. Eventual, o fostă colegă de liceu. M-aș complica inutil. Este Geta. Ce faci? Bine, tu? Ofă.

Discuție între două femei de treizeci și cinci de ani. Despre ce? Despre bărbatul care a părăsit-o pe una dintre ele. Ți-a mai scris? Da, îmi scrie pentru a-mi explica de ce nu-mi poate trimite banii la timp. Atât. Acum ta amândouă. Trebuie prelungită, în ordinea narațiunii, această tăcere. Rândurile de haine, clienții rari trecând printre ele, privindu-le, pipăindu-le, întorcându-le pe o parte și pe cealaltă, cu o curiozitate sleită. Lumina lividă a neonelor. Rafturi cu lenjerie, pe care atârnă ici-colo indispensabili desfăcuți și pijamale. Ele privesc mult timp în același loc; de exemplu, la un client care încearcă un pardesiou. Fără să spună ceva. Abia la sfârșit: Geta, dă-mi te rog cincii miei de lei. Și, deși cealaltă nu cere explicații, simte dorința să se explice. Între timp, Geta a căutat în poșetă. Înainte de a primi explicațiile...

E greșit! Geta nu poate avea poșeta la ea, vânzătoarele nu stau la raionul de mărfuri cu poșeta pe umăr. E mai simplu să fie casieră. Raionul e cu autoservire, ca în orice magazin universal.

Nu mă simt prea bine, aș vrea să fiu câteva zile singură, să nu mai găsesc, să nu mai fiu întrebată, să nu mai am grija de a ajunge repede acasă... Aș trimite copiii la țară, la părinții mei. Sunt și ei în vacanță, nu? M-am saturat... S-ar putea să nu mă înțelegi, dar... Te înțeleg. Un bărbat? A, nu! Nici gând! Pur și simplu vreau să fiu singură în casă. M-am odihni un pic, cred. Nu mai suport ritmul asta... Și copiii. Crede-mă, nu-i deloc ușor.

Geta e sora bărbatului care a părăsit-o pe femeia care a trecut strada. Nu-i bine spus "a părăsit-o". S-au despărțit. Nu știu de ce. Nici nu contează prea mult. Stau față în față, privesc una pe lângă cealaltă, stingerherite, căutând în gând un mod de a-și spune... Ce? Fiindcă, de fapt, nu mai au ce-și spune.

Există prietenii care ajung la acest hotar. Comunicarea prin tăcere, prin tăceri. Felurite tăceri. Moduri de a tăcea. Și aici e riscul care a pândeste. La un moment dat, tăcerea unuia poate însemna, poate spune altceva decât tăcerea celuilalt. Când descoperă asta, e prea târziu, constată că nu se mai înțeleg nici prin vorbe.

Deci, ce își spun tăcând cele două femei, prietene, foste colege de școală, dintre care una este sora fostului soț al celeilalte? Ce și-ar

putea spune? Rămâne să mă mă gândesc. Apoi, încheiere convențională. Altfel, ce mai faci? Eh, bine, ce să fac, serviciul, casa... Tu? Banii îți-aduc peste o săptămână, când iau salariul... Mda, nu-ți face probleme...

Și totuși, nu poate pleca. Nu-i încheierea cea mai potrivită. Să spună ceva despre copiii care o așteaptă acasă. Sunt singuri, ceva în genul ăsta, care i-ar putea explica graba. Sau să întrebe, Geta să întrebe, despre o a treia prietenă comună, care și ea a fost divorțată și s-a recăsătorit. Ai mai văzut-o? Am auzit că... Da, a avut noroc. Acum o duce foarte bine. În sfârșit. Trebuie să plec. Gesturi? Geta lovind ușor cu degetele tastatura mașinii de înregistrat. Sau rostogolind o monedă care cade mereu, cu sunet neplăcut, strident. Alceva care să exprime așteptarea. O clientă, un client vine cu un bon pentru înregistrare și plată. Aici poți ramifica. De acest tip pot să depindă continuarea narațiunii, rezolvarea ei. Poate fi unul tânăr, unul între două vârste, poate fi cineva care le privește cu interes mai mult timp pe cele două femei, spune chiar și o glumă, un tip simpatic. Apoi, când ea coboară, o ajunge din urmă (a stat la pândă?), îi spune ceva plăcut, ceva care ei îi face plăcere, un tip cam prea îndrăzneț, care la început te agasează cu insistența lui, dar treptat îți devine simpatic, te face să râzi din nimic, uite-așa, deși ești necăjită și cu o mie de griji pe cap, ha, ha, ha, te pomeniești râzând fără motiv. Nici nu-ți lasă timp să-l repezi cât colo cu câteva vorbe urtătoare, să te gândești cât de obraznic e, ce îndrăzneală să te acosteze și să te invite la o cafea, așa, nitam-nisam, vă cunoașteți doar de câteva minute și poftim, te tutuiește... Dar nu într-un mod jignitor, nicidecum, descoperi că tupeul lui nu te deranjează defel, ci dimpotrivă, te amuză...

Regret, nu pot, mă grăbesc... Și chiar îi pare rău. Acum nu pot. Poate altădată. El arboră un zâmbet învins. Obișnuit doar să câștige? Probabil. Dar nu e antipatic deloc! Are un nas mic, întors în sus și ochii albaștri, copilăroși. Găsește și de data asta ce să spună, ieșirea din situația neplăcută în care a ajuns. Chiar îi păru rău pentru el. O cafea i-ar fi prins bine... Dar cum ar să-i explice că doi copii o așteaptă acasă, nerăbători, singuri... Nu, poate altădată. Ne mai vedem noi, ar putea amenința el pe un ton glumeț. Și totuși, nu se întâmplă nimic. Poate că nu-l va mai întâlni niciodată, niciodată în toată viața și astfel, această întâlnire, cele câteva minute agreabile petrecute împreună rămân fără nici o urmare, dramatic de nesemnificative.

Traversând înapoi strada, simți în buzunarul paltonului bannota. Muchiile tăioase. Hârția tare și elastică. O bannotă nouă, mirosind încă a cerneală. Un lucru nou, ceva care îți încălzește palma ca o mică vietate; palma o cuprinde cu voluptate și teamă - teama de a nu o vătăma. Atență la aceste senzații. Cineva a salut-o? Absorbită de senzațiile pe care le procură bannota, aproape că nu mai are gânduri, s-a refugiat undeva în spatele imaginii aceia.

Acum, să ajungă mai degrabă la stația de autobuz, apoi acasă. Ei o așteaptă privind nerăbdători pe fereastră, îi vede de aici. Cu nasurile turtite de geam, privesc spre stația de autobuz de peste drum. Uite-o, vine! Nu, nu e ea... N-a venit nici cu asta. Obosiți de atâtea nerăbdare. Nici-n-au aprins lumina în cameră, se vor speria ce întineric s-a făcut. Or fi mîncat ceva? Le-a lăsat în frigider, să-și încălzească singuri, să pună apoi în făruri. Gabi, care e mai mare.

Și autobuzul ăsta care nu mai vine... Banii îi mîngăie palma. Vântul bate rece, din față. N-a nins nici un fulg, deși sărbătorile de iarnă sunt foarte aproape. Oamenii stau împărășiați pe trotuar, izolați parcă supărați unii pe alții. Încruntându-se de frig. Încovoiați. Vorbesc în sine. Despre ce? Se gândi: dacă aș găsi pe cineva să fac schimb de locuință. Fiindcă autobuzul întârzie și se adunaseră atât de mulți. Când va veni, se vor îmbulzi disperați spre ușile lui. Nu-i place să se înghesuie, deși se grăbește, poate mai mult decât toți ceilalți. Nu vrea. E nevoie de asta? Ce-i face așa? Poate fi graba atât de mare încât să nu mai știe de nimic, să se calce în picioare, de parcă ar ieși dintr-un incendiu... Nu. Obișnuința. S-au învățat așa, să se înghesuie peste tot, să scrâșnească, să se privească urât. Se ceartă, se jignesc de la nimic, deși fiecare, luat în parte, e un om de treabă, are acasă pe cineva, copii pe care îi iubeste, pentru care muncește, prietenii cărora li se destăinuie... Să fac toate notațiile, iar la urmă să tai tot ce mi se pare de prisos.

Esențial e să nu-ți trișezi cititorul. Simte și tu te iartă.

Întinse mâna și se prinse de bara de aluminiu, pe care o simți rece, coclită. Brațul unii bărbat o proteja la spate de balansul amenințor al trupurilor celorlalți. Îl simțea atingând-o uneori, când mașina vira sau frâna. I s-a mai întâmplat. Ar trebui să se întoarcă, să-l privească, mulțumindu-i aștept. Dar dacă el ar înțelege altceva? Mirosise a tutun.

Urcară câțiva adolescenți. Vorbeau tare, însuflețit, despre lucruri care-i interesau numai pe ei, râdeau zgomotos. Ceilalți priviră gânditori, aproape supărați această veselie nepotrivită, inoportună care năvălise prin ușa de la mijloc. Tinerii glumeau pe seama bicicletelor, se invitau unii pe alții să plătească. N-aveam bani, pur și simplu nu avem! Cu ce să plătim dacă nu avem? Încasatoarea țipă la ei, vru să-i pună la punct, dar apoi îi lăsa reserminat în pace. Coborâri și acum (opăiau pe trotuar, în urma autobuzului care abia se urni către stația următoare).

Femeia coborâ. De-acum, știu aproape totul. Blocul unde locuiește e chiar pe partea cealaltă a străzii. N-are decât să traverseze. Eventual, îi vede pe copii la geam, cu nasurile turtite, așa cum și-a imaginat. Le face un semn cu degetul, îi amenință. Ei însă rămân acolo, vorbesc, o arată, răd. Sau plâng? Plângeau? Abia acum îmi dau seama că nu avea rost... Fiindcă abia acum știu precis cum se va termina. Un fel de lehamite, sila de a continua să scriu, pe care trebuie să o depășesc. Când știi totul, nu mai are nici un rost să scrii, ai vrea să se termine mai repede. Ar trebui să mă opresc, să fac o pauză, să-mi dau forțele ca să nu ratez.

Ce va face? Să zicem: mai întâi, așteaptă la semafor. Apoi traversează. Apoi urcă, deschide. Toate acestea trebuie însă spuse altfel. Ei, în prag. De cum au auzit cheia în ușă, s-au repezit într-acolo. De ce ai întârziat atâtea?... Ne-am speriat că nu mai vii... Cum să nu vin? se miră ea, și în același timp se gândește ce s-ar întâmpla dacă într-o zi nu ar mai veni deloc acasă. Credeți voi că v-aș putea lăsa singuri? Da! O credeți voi pe mămica atât de rea? Da, fiindcă ai venit târziu... Măinile lor călduțe, moi îi încălzeacă gâtul. Stați cuminiți, zise femeia sunteți grei.

Enervant, fiindcă descoperi că nu ai scris nici de data asta o capodoperă... Să mai spun: mi s-a întâmplat chiar mie. Sau: unul dintre copiii aceia eram eu. Dar asta n-ar salva marea lucră. Poate că nici nu merita scrierea. O poveste oarecare, cum sunt cu sutele și miile. Ar fi interesant de determinat ce anume m-a decis să o scriu, să o încep, care a fost mobilul imediat care m-a determinat să mă așez la masă și să scriu: FEMEIA TRECUT STRADA. Ce anume a declanșat mișcarea? De ce am ales, dintre atâtea subiecte, tocmai pe aceasta, despre care știam cel mai puțin? O anumită speranță secretă, presupunerea că va ieși ceva cât de cât interesant... Scriu pentru a comunica prietenilor mei sau celor ce mi-ar putea deveni prieteni pentru a le arăta în ce fel gândește, ce atitudine iau. Dar dacă pe ei nu-i interesează?

Vreți să vă dați la țară, la buniici? Da! Vă duc mâine, mergem cu trenul. Da! Acolo o să vină Moș Crăciun și o să vă aducă daruri. Da... Începură să țopăie bucuroși într-un picior. Ca niște iezșișori, iezși din poveste. Mergem la buniicia. Ce facem la buniicia? Măncăm nucii. Ce facem la buniicia? Ne jucăm cu cănele. Ce facem la buniicia? Și cu purcelul. Eu am să-mi mănânc coada... Ba eu, ba eu!... Gălăgioși, nepăsători. Atât de ușor de păcălit!

Femeia își aminti: bannota! Și brusc un fior de spaimă îi străbătui tot trupul. Uitate de ea! Băgă mâna în buzunar... mai adăncă... Nu! Poate în celălalt? Poate a mutat-o fără să-și dea seama... Se opri. Câteva secunde rămase astfel, înnămurită. Dar cum? De ce? E nedrept! Cum a fost posibil să... Și când? Ei încă mai sar bucuroși într-un picior, nu bănuiesc nimic. Să nu le spună acum... Măine. Măine le va explica pe îndelete cum s-a întâmplat. Vor înțelege, sunt mari de-acum, Gabi e într-o treia... Brațul acela care o proteja atingând-o din când în când? Nu-i plăcea mirosul de tutun care venea dintr-acolo... Sau, mai bine, nu le va spune nimic. O să facă pe supăra. Fiindcă n-ai fost cuminiți. Sau le va spune că de fapt Moș Crăciun nici nu există. De fapt, nici nu există. Chiar așa e.

Femeia intră în baie. Se privi în oglindă, se privi mult timp. Oftă. Și deodată închise ochii. Ea nu văzu, dar oglinda arăta ochilor care ei fi futut să vadă: de sub pleoape țâșniră violent lacrimile.